

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Nuorisotila Kirjava

Espoon kaupungin sateenkaareva nuorisotyö

Sinna Raittila

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05 / 2017

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Sinna Raittila	Sivumäärä 40 ja 9 liitesivua
Työn nimi Nuorisotila Kirjava – Espoon kaupungin sateenkaareva nuorisotyö	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tiina Valkendorff	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Espoon kaupungin nuorisopalvelut, Nuorisotila Kirjava / Kim Forsman	
Tiivistelmä <p>Jokaisella nuorella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, jossa hänet hyväksytään omana itsenään. Nuori tarvitsee kasvunsa tukemiseen turvallisia ja tukevia aikuisia. Nuorelle on tärkeää saada viettä aikaa vertaistensa kanssa. Nuorisotila Kirjava tarjoaa omaa seksuaalisuuttaan ja sukupuoltaan pohtivalle nuorelle ympäristön, josta löytyy tukea tarjoavia aikuisia ja muita nuoria samojen pohdintojen äärellä.</p> <p>Nuorisotila Kirjava on Espoon kaupungin ylläpitämä nuorisotila. Se on Suomen ensimmäinen kokonaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluville nuorille suunnattu tila. Kirjava on saanut alkunsa kuuden nuoren aloitteesta marraskuussa 2013, joka tehtiin Espoon kaupungin nuorisopalveluille. Kirjava aloitti projektina syksyllä 2014 ja on nykyään vakinaista toimintaa Espoon kaupungin nuorisopalveluissa.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on kehittämistyö nuorisotila Kirjavaan. Kehittämistyötä on tehty kolmen pääteeman kautta: Kirjavan toiminta, rakenteet ja houkuttelevuus. Kehittämistyötä varten Kirjavan kävijät ovat vastanneet tekemääni verkkokyselyyn ja osallistuneet haastatteluun. Yhteistyössä Espoon nuorisopalveluiden kanssa olin suunnittelemassa ja toteuttamassa kehittämistyöpajaa, jossa nuoret saivat vaikuttaa Kirjavan tulevaisuuteen. Kyselystä, haastatteluista ja kehittämistyöpajasta saatujen tuloksien perusteella olen tehnyt ehdotuksia, miten Kirjavan tulisi toimintaansa kehittää.</p> <p>Kirjava sijaitsee tällä hetkellä Espoon keskuksessa, mutta siirtyy Leppävaaraan kevään 2017 jälkeen. Tämä opinnäytetyö tarjoaa kehitysehdotuksia Kirjavalle, miten jatkaa ja muuttaa toimintaa, sekä mitä ottaa huomioon syksyllä 2017 uusiin tiloihin siirryttäessä. Opinnäytetyössäni esittelen myös Kirjavan syntyprosessin, joka toimii suuntaa-antavana muille kunnille oman sateenkaarevan toiminnan aloittamiseksi.</p>	
Asiasanat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, nuorisotila, kehittämistutkimus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Sinna Raittila	Number of Pages 40 and 9 additional pages
Title Youth house Kirjava – LGBTIQ youth work in Espoo	
Supervisor(s) Tiina Valkendorff	
Subscriber and/or Mentor City of Espoo, Youth house Kirjava / Kim Forsman	
Abstract <p>Every young person has the right to a safe growth environment. Young people have the right to be accepted as they are. They need safe and supportive adults. It is important for young people to interact with other young people. Youth house Kirjava offers a safe environment for young people who have thoughts and questions about their sexuality or gender. At Kirjava they can meet other young people with same thoughts and questions and discuss them with adults.</p> <p>Youth house Kirjava a youth house maintained by the City of Espoo. It is the first youth house designed for sexual and gender minorities in Finland. It was started by initiative of three young people in November 2013. Kirjava started as a project in fall 2014 and is now a part of permanent activity in city of Espoo.</p> <p>This thesis aims at developing youth house Kirjava. The paper is comprised of three different themes: activities, constructs and appeal. For this thesis, I made a questionnaire for the visitors of Kirjava and also interviewed seven of Kirjava's visitors. The city of Espoo organized a workshop for anyone who is interested in deciding what Kirjava would be in the future. I participated in planning and executing the workshop. I have used these three methods to suggest how Kirjava should be developed.</p> <p>Kirjava is located in the center of Espoo at the moment. It will move to Leppävaara after the spring of 2017. This thesis offers Kirjava suggestions on how to continue their work at the new facilities in the fall of 2017. In this thesis I will present how Kirjava was founded and it will work as a guide to other cities planning to start their own LGBTIQ youth work.</p>	
Keywords sexual and gender minorities, youth center, design research	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 NUORISOTILA KIRJAVA	7
2.1 Mistä kaikki alkoi?	8
2.2 Kehittämistyön tarve	10
3 SATEENKAAREVUUS JA NUORISOTYÖ	11
3.1 Seksuaalisuuden moninaisuus	13
3.2 Sukupuolen moninaisuus	14
3.3 Sateenkaarevat nuoret nuorisotyössä	17
3.4 Sateenkaareva nuorisotyö pääkaupunkiseudulla	19
4 KEHITTÄMISTYÖ	21
4.1 Aineiston keruu	22
4.2 Tulokset ja analyysi	24
4.3 Kehittämistyöpaja	30
5 KEHITYSIDEAT	33
6 POHDINTA	35
LÄHTEET	39
LIITTEET	41

1 JOHDANTO

”Sukupuolivähemmistönuori tai -lapsi kokee usein yksinäisyyttä ja erillisyyttä muista koska kukaan ei tunnu ymmärtävän hänen tunteitaan. Hän oppii usein peittelemään ja salaamaan kokemuksensa lähipiiriltään. Ristiriita ympäristön kanssa voi johtaa myös sosiaalisten tilanteiden pelkoihin ja vetäytymiseen sosiaalisesta kanssakäymisestä.” Muu, mikä? - hanke.

Lehtonen (2017) kirjoitti Helsingin sanomissa, miten sata vuotta sitten seksuaalivähemmistöt keksittiin Euroopassa ja heidän keskeisiä suhteitaan ryhdyttiin rajoittamaan lailla esimerkiksi kahden naisen tai miehen avioliitto oli pitkään laitonta koko Euroopassa. Lakien myötä yhteiskunnan ajatusmallit ovat suuntautuneet syrjiviksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan esimerkiksi ajatusmalli siitä, että jokainen on hetero syntyessään. Suomessa 1.3.2017 astui voimaan tasa-arvoinen avioliittolaki. Tasa-arvoisella avioliittolailla tarkoitetaan, että kaksi samaa sukupuolta edustavaa ihmistä voivat avioitua. Tasa-arvoinen avioliittolaki on hyväksytty vuonna 2014 eduskunnan toimesta ja vuonna 2016 lainsäädäntöä muutettiin, jotta se vastaisi voimaan astuvaa lakia. (Seta, 2017.)

Opinnäytetyöni tilaajana toimi Espoon kaupungin nuorisopalvelut ja sateenkaareva nuorisotila Kirjava. Kirjava on Suomen ensimmäinen kokonaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnattu nuorisotila. Kirjava haluaa tarjota turvallisen tilan sateenkaareville nuorille. Tilan, jonne jokainen saa tulla omana itsenään. Tila on perustettu syksyllä 2014 ja se on lähtenyt kuuden Espoolaisen nuoren aloitteesta, joka tehtiin Espoon nuorisopalveluille.

Opinnäytetyössäni päätavoitteena oli nuorisotila Kirjavan toiminnan kehittäminen. Opinnäytetyöni tilaaja ei rajannut tai määritellyt kehittämistyötä tarkemmin. Nuorisotila Kirjava on ollut toiminnassa vuodesta 2014 eli kaksi vuotta. Ensimmäisen vuoden aikana Kirjava on hakenut toiminnalleen pohjaa ja perustaa, johon lähteä rakentamaan lisää toimintamuotoja, yhteistyökumppaneita ja muita toimintaa tukevia elementtejä. Toisena vuonna on toistettu ensimmäisen vuoden toimivia tapahtumia ja

toimintoja. Kahden vuoden jälkeen on tarpeeksi pohjaa lähteä tekemään kehittämistyötä.

Nuorisotila Kirjava sijaitsee Espoon keskuksessa katutasossa. Näistä tiloista joudutaan kuitenkin kevään päätteeksi luopumaan ja Kirjava tulee avaamaan ovensa syksyllä 2017 Leppävaarassa. Leppävaaran tilat ovat yhteiskäytössä kahden muun toimijan, Tyttöjen talon ja Vamoksen, kanssa. Opinnäytetyöni tavoite on tarjota kehittämisehdotuksia siihen, mitä on tarpeellista jatkaa uusissa tiloissa ja mitä ei. Opinnäytetyöni tarjoaa myös ehdotuksia siihen, mitä uusia asioita uusissa tiloissa kannattaa ottaa käyttöön.

Nuorisotila Kirjavan kehittämisen pääteemoina olivat toiminta, rakenteet ja houkuttelevuus. Toiminnassa oli tarpeellista tietää, mitä nuorisotila Kirjava tarjoaa tällä hetkellä ja mitä mieltä kävijät niistä toimintamuodoista ja toiminnoista ovat. Oli myös tarpeellista tietää, mitä toimintoja nuoret haluaisivat Kirjavan tarjoavan. Toiminnan osalta halusin selvittää, millaista toimintaa nuoret kaipaavat tilalle. Onko jotain toimintoja, joita pitäisi olla lisää? Entä mitä toimintoja nuoret eivät halua ollenkaan?

Rakenteiden toimivuudessa olin kiinnostunut tietämään nuorten mielipiteitä ohjaajista ja kirjavatiimistä, jonka ohjaajat muodostavat. Rakenteiden alle kuuluivat myös tukinuoret, Kirjavan oma vapaaehtoistoiminnan muoto. Mitä mieltä kävijät ovat ohjaajista ja tukinuorista? Tukinuori toiminnassa halusin tietää kävijöiden mielipiteitä tukinuorten tarpeellisuudesta ja tunnistettavuudesta. Oli myös aiheellista selvittää tukinuorten omia kokemuksia tukinuorena toimimisesta.

Houkuttelevuudessa keskiössä on tilan näkyvyys, sosiaalinen media ja tilat ja näiden tarkastelu. Miellyttävätkö tilat nuoria? Löytääkö Kirjavaan helposti ja mitä mieltä nuoret ovat Kirjavan sosiaalisen median kanavien laadusta? Houkuttelevuus teemaan liitin pohdinnan myös siitä, miksi joku nuori tekee päätöksen jäädä Kirjavaan ja miksi päätöksen olla palaamatta ensimmäisen kerran jälkeen. Kehittämisen kannalta on myös oleellista tietää, ovatko syyt sellaisia joihin tilalla voidaan vaikuttaa. Kehittämistyössä käyttämäni teemat olivat itseni määrittelemiä, eivätkä tulleet suoraan työni tilaajalta.

Menetelminä opinnäytetyössäni käytin teemahaastattelua ja kyselylomaketta. Kolmanneksi menetelmäksi tuli kaikille avoin kehittämistyöpaja, jossa nuoret saivat itse suunnitella Kirjavan tulevaisuutta uusiin tiloihin, jotka avattaisiin elokuussa 2017. Kehittämistyöpajan idea tuli Espoon nuorisopalveluilta ja se ei ollut osana alkuperäistä suunnitelmaani. Otin sen kuitenkin osaksi työtäni, koska minua pyydettiin mukaan kehittämistyöpajan suunnitteluun ja toteutukseen ja se palveli kehittämistyön tavoitetta.

Kirjava on ollut toiminnassa kaksi vuotta ja sen toiminnasta ei ole arviointia ja kehittämistyötä ennen tehty. Opinnäytetyöstäni Espoon nuorisopalvelut saavat tietoa kävijöiden tyytyväisyydestä tilan toimintaan. Työni tuottaa myös tietoa siitä, mitä tilan toiminnassa kannattaa jatkaa, lopettaa ja kehittää. Opinnäytetyöni tuotti Espoon nuorisopalveluille myös Kirjavan prosessikuvauksen. Prosessikuvaus jää Espoon nuorisopalveluiden käyttöön ja arkistoon. Prosessikuvauksen avulla on muilla kunnilla mahdollisuus käyttää Kirjavaa mallina oman sateenkaarevan nuorisotilan tai toiminnan aloittamiseen. Prosessikuvauksen tekemiseen haastattelin Kirjavan perustamisessa mukana ollutta nuorta ja nuorisotyöntekijää.

2 NUORISOTILA KIRJAVA

Ennen nuorisotila Kirjavaa ei Suomessa ole ollut yhtäkään kokonaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluville nuorille suunnattua nuorisotilaa. Sateenkaarevia toimintoja ja teemailtoja on ollut etenkin Helsingin seudun Seta ry:n (jatkossa HeSeta) järjestämänä, mutta omaa tilaa ei ole ollut. Kirjavassa käy eri sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin ja -enemmistöihin kuuluvia nuoria enimmäkseen pääkaupunkiseudulta. Kirjava on auki tiistaisin 17–21 ja lauantaisin 16–22 kaikille 13–29-vuotiaille nuorille. Kirjava sijaitsee tällä hetkellä Espoon keskuksessa.

Kirjavalla ei ole vakituisia nuoriso-ohjaajia, jotka tekisivät kaikki työtuntinsa Kirjavaan. Kirjavan toiminnan toteutukseen osallistuvat Espoon nuorisopalveluiden työntekijöistä koottu Kirjavatiimi. Kirjavatiimiin kuuluu tällä hetkellä neljä Espoon nuorisotyöntekijää. Heistä jokainen on itse halunnut mukaan Kirjavan toimintaan ja he tekevät osan

työtunneistaan sinne. Kirjavan toimintaan osallistuu myös Espoon seurakuntayhtymä. Seurakunnan työntekijöitä tapaa Kirjavassa useimmiten tiistaisin, kun Espoon nuorisotyöntekijöillä on aamupalaveri ja he eivät voi olla iltaan asti töissä.

Kirjavassa toimii täysi-ikäisiä tukinuoria. Kirjavatiimin nuoriso-ohjaajat tai seurakunnan ohjaajat vastaavat Kirjavan illoista, mutta tukinuoret toimivat heidän apunaan sekä lisäsilminä ja -korvina. Tukinuoritoiminta on verrannollinen vapaaehtois- tai seurakuntien isostoimintaan. Tukinuoret auttavat tilalla toimivia ohjaajia järjestelyissä ja loppusiivouksessa. Heidät on koulutettu tehtävään HeSetan toimesta ja he pitävät yhdessä nuorisotyöntekijän kanssa palavereja kerran kuukaudessa ja tarvittaessa useammin. Tukinuorista kaksi on aina kerrallaan illan vastuuvuorossa, jolloin he saapuvat paikalle aiemmin, kun muut nuoret ja valmistelevat tilan yhdessä ohjaajien kanssa. Illan päätteeksi yhteistyössä muiden nuorten ja ohjaajien kanssa, he katsovat, että tila jää siistiin kuntoon.

Kirjavassa on kaksi sisäänkäyntiä. Toinen sisäänkäynti on kadun puolelle ja toinen talon takana. Kahdella sisäänkäynnillä halutaan mahdollistaa se, että Kirjavaan voi saapua profiloitumatta tilan kävijäksi. Kirjavaa perustettaessa on useampaa sisäänkäyntiä pidetty korkeana prioriteettina. Molemmat sisäänkäynnit ovat myös lukittuina koko illan ja sisään pääsee ovikelloa soittamalla. Oven avaamisesta on sovittu, että sen saa tehdä ohjaaja tai vuorossa oleva tukinuori.

2.1 Mistä kaikki alkoi?

Kirjava on saanut alkunsa kuuden Kivenlahtelaisen nuoren aloitteesta vuonna 2013. Nuoret keskustelivat Kivenlahden nuorisotilan työntekijän kanssa sateenkaarevuudesta ja siitä, miten sateenkaarevat nuoret tarvitsisivat oman turvallisen nuorisotilansa. Tilan tarvetta nuoret perustelivat sillä, että seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat nuoret eivät välttämättä pysty avoimesti olemaan omia itsejään tavallisilla nuorisotiloilla. Nuoret olivat huomioineet, että sellaista tilaa ei ole Suomessa minkään muun kaupungin toimesta perustettu. Nuoret kirjoittivat aloitteen sateenkaarevasta nuorisotilasta. Aloite osoitettiin Espoon kaupungin nuorisopalveluiden johdolle.

Aloite hyväksyttiin ja Kirjava aloitti alkuun projektina. Kesän 2014 aikana Kirjavalle esitettiin tiloja Leppävaarasta. Tilalle oli erityisenä kriteerinä se, että sinne tuli olla kulku kahdesta eri suunnasta. Näin edistettiin sitä, että nuorilla on mahdollisuus tulla tilaan rauhassa ja osin huomaamatta. Kahden eri sisäänkäynnin lisäksi valintaan vaikutti sijainti ja sen keskeisyys: paikalle tulisi päästä bussilla ja junilla, jopa pitkänmatkan junilla, jotta tilalle olisi helppo tulla muualtakin kuin Espoosta. Myös toivottiin, että tilat olisivat tarpeeksi tilavat. Tilat saatiin Espoon keskuksesta, jossa Kirjava tällä hetkellä on.

Kesän ja alkusyksyn aikana aloitetta tehneet nuoret valmistelivat tilaa, jotta se olisi valmis avattavaksi. Mukana oli myös Espoon Nuorisovaltuuston edustaja, sillä Kirjava avattiin Väklyn tiloihin, jossa toimii Väklyn henkilöstön lisäksi Nuorisovaltuusto. Valmisteluja auttamaan tehtiin vierailu Bfree cafeeseen Karlstadiin, Ruotsiin. Tämä vierailu määritteli hyvin paljon sitä, millaiseksi Kirjavan toimintaa ryhdyttiin valmistelemaan. Bfree cafe on kunnan ylläpitämä nuorisotila, joka on suunnattu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluville nuorille. Samoissa tiloissa toimii myös tavallinen nuorisotila, ja tilat toimivat yhteiskäytössä. Tätä mallia ei ole vielä saatu Suomessa toimivaksi, vaikka sitä on esimerkiksi Vantaan kaupungilla kokeiltu.

Aloitteen tehneet nuoret tekivät myös hankintoja tilaan ja rakensivat yhteistyökumppaneista yhteistyöverkostoa. Tähän yhteistyöverkoston kuului muun muassa HeSeta. Nuoret myös hankkivat tilalle oman kummin, kansanedustaja Jani Toivolan. Aloitteen tehneet nuoret ideoivat Kirjavalle nimeä. He keksivät yhdessä erilaisia nimiehdotuksia, joista karsittiin kolme. Nämä kolme nimiehdotusta lähetettiin Espoon nuorisopalveluiden nuorisopalvelupäällikölle ja liikunta- ja nuorisopalveluiden markkinointipäällikölle. He päättivät, että nimenä Kirjava kuvastaa parhaiten ihmisen monipuolisuutta ja persoonaa: kirjavaa populaatiota.

Marraskuussa 2014 nuorisotila Kirjava avattiin Espoon keskukseen. Aluksi Kirjava oli auki vain lauantaisin, mutta tammikuusta 2015 alkaen tila oli auki myös tiistaisin. Kirjava sai laajaa huomiota mediassa, esimerkiksi Espoolainen Länsiväylä teki aiheesta jutun ”Sateenkaarinuoret vaeltavat Espooseen” (Varmavuori 2015). Suurimmilta osin huomio oli positiivista, mutta mukaan mahtui myös kritiikkiä. Koska tila on samanaikaisesti auki 13-29-vuotiaille, aiheutti se joissakin huolta ja sitä, miten se tulisi toimi-

maan. Epäilyksiä aiheutti myös se, onko tila todella tarpeellinen, koska nuorisotiloja on muutenkin olemassa.

Osaltaan laaja huomio mediassa toi paikalle paljon kohderyhmän nuoria. Kautena 2014–2015 Kirjavassa kävi keskimäärin 30 nuorta illassa. Kirjavaa ei juurikaan mainostettu tai markkinoitu aktiivisesti. Sosiaalisen median Facebook ja Instagram tilit luotiin ja niihin päivitettiin kuvia ja informaatiota toiminnasta. Alusta lähtien mukana ollut ja Kirjavan tärkeimpänä yhteistyökumppanina toimiva HeSeta mainosti Kirjavan toimintaa. Myös myöhemmin mukaan tullut Vantaan kaupunki ja heidän sateenkaarevat iltansa ovat mainostaneet Kirjavaa. Kirjava on vastavuoroisesti mainostanut HeSetan ja Vantaan sateenkaarevien nuorten iltojen toimintaa.

Kirjava alkoi projektina ja riskinä oli, että tila ei jatkaisi toimintaansa kevään 2015 jälkeen. Toimintamuoto oli uusi ja ei ollut myöskään varmuutta pystyisikö Kirjava jatkaamaan samoissa tiloissa. Tuolloin ei ollut tietoa siitä, mihin Kirjava voisi siirtyä, jos Espoon keskuksen tiloista jouduttaisiin luopumaan. Toukokuussa 2015 kaikki Kirjavan nuoret järjestivät Espoon liikunta- ja nuorisolautakunnan kuulemistilaisuuden, johon kutsuttiin kaikki lautakunnan jäsenet. Tilaisuus järjestettiin koska tietoon tuli, että Kirjavan vakinaistaminen osaksi Espoon nuorisopalveluita oli tulossa kesäkuun kokoukseen esityslistalle. Tilaisuudessa nuoret kertoivat miksi tämä toiminta tulisi vakiinnuttaa ja he puhuivat Kirjavan toiminnan jatkamisen puolesta. Kesäkuussa 2015 lautakunta käsitteli asian ja äänesti ja Kirjavasta tuli osa Espoon nuorisopalveluiden toimintaa.

2.2 Kehittämistyön tarve

Ajanjaksona kaksi vuotta on hyvä ryhtyä tekemään kehittämis- ja arviointityötä. Uudet toimintamuodot tekevät ensimmäisen vuoden aikana pohjan omalle toiminnalleen. Ensimmäinen vuosi asettaa toiminnalle raamit, joiden sisällä aletaan toisena vuonna tuottamaan lisää toimintaa. Toisen vuoden aikana voidaan myös ryhtyä miettimään tunnettavuuden lisäämistä sekä kokeilemaan uusia toimintoja jo vakiintuneiden rinnalle. Toisena vuonna usein myös toistetaan ensimmäisen vuoden onnistuneita tapahtumia, joista syntyy perinteitä. Perinteet usein kertovat siitä, miltä toiminta ulospäin näyttää.

Kehittämistyön tarpeellisuuteen vaikuttaa myös se, että nuorisotila Kirjava joutuu luopumaan Espoon keskuksessa sijaitsevista tiloistaan kevään 2017 päätteeksi. Kirjava tulee siirtymään Leppävaaraan uusiin tiloihin. Leppävaaran tilat ovat yhteiskäyttötilat. Tilat sijaitsevat neljännessä kerroksessa ja sinne ei ole kuin yksi sisäänkäynti. Nämä tekijät tuovat haasteita, joihin Kirjavan tulee osata vastata, jotta toiminta säilyy kävijöille mielekkäänä.

Uusin ja erilaisiin tiloihin siirtyminen tuo mukanaan myös mahdollisuuksia. Vanhoista tiloista voidaan ottaa mukaan kaikki tarpeellinen ja toimiva. Uudet tilat antavat uuden alun puhtaalta pöydältä. Jälkeen voidaan jättää ne asiat, jotka eivät ole tarpeellisia tai vie toimintaa eteenpäin. Kehittämistyön pohjalta voidaan saada realistisempaa kuvaa siitä, mitä uusissa tiloissa kannattaa säilyttää. Uudet tilat voivat osaltaan myös mahdollistaa asioita, joita ei vanhoissa tiloissa voitu toteuttaa.

Kirjavassa oli 2015 keväällä noin 30 kävijää illassa ja nykyään sama luku on kymmenen kävijää illassa. On siis tarpeellista pohtia, mistä kävijäkato johtuu ja miten kävijämäärät saadaan nousuun uusissa tiloissa Leppävaarassa. Miten uudet ihmiset löytävät uuteen Kirjavaan ja miten vanhat kävijät kotiutuvat uuteen tilaan? Kävijämäärien nousu on hyvin tärkeässä roolissa, jotta toiminta voi edelleen jatkua. Osaltaan Kirjavassa on jo tehty pohdintaa siitä, miksi kävijämäärät ovat laskeneet. Isoimmaksi syyksi on noussut nuorten muuttaminen uudelle paikkakunnalle esimerkiksi opiskelmaan.

3 SATEENKAAREVUUS JA NUORISOTYÖ

Seksuaalisuus on alati muuttuva ja kehittyvä ihmisissä. Kukaan ei herää yhtenä päivänä johonkin seksuaalisuuden muotoon vaan se muuttuu ja kehittyy koko ajan kokemuksiemme ja itsemme mukana. Jokainen ihminen kokee ja toteuttaa sen omalla tavallaan. Voidaan ajatella, että termejä ja määritelmiä seksuaalisuudelle on yhtä monta kuin ihmisiä on tällä planeetalla. Joillekin seksuaalisuuden muodoille yhteiskunta on antanut nimen, joillekin ei. Seksuaalisuutta ja sen historiaa on tutkittu pal-

jon. Erilaisia teorioita seksuaaliselle suuntautumiselle on löydetty, mutta mitään yksiselitteistä syytä miksi toinen ihminen pitää toisesta ja toinen taas toisesta, ei ole löytynyt.

Sukupuoli mielletään usein kahtiajakoiseksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että on vain miehiä ja on naisia. Useille mediaa ja julkista keskustelua seuraaville on tuttua, että on myös ”niitä kolmansia”. Mutta mitä ne kolmannet sitten ovat? Sukupuoli on lähes yhtä moninainen kuin ihmisen seksuaalisuuskin. Jokainen kokee sen yksilöllisesti ja aina se ei ole nähtävissä päällepäin. Koska se on niin yksilöllistä, toisen sukupuolisuutta voi olla joskus haastava ymmärtää. ”Miten niin sä et ole nainen kun sulla on tissit?”

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä käytetään Suomessa kirjain lyhennettä LHBTIQ tai HLBTIQ, jossa kirjaimet edustavat sanoja lesbo, homo, bi, trans, inter ja queer. Näistä kyseisistä kirjainyhdistelmistä on eri versioita ja esimerkiksi ruotsiksi se on HBTQ ja englanniksi LGBTI. (Seta 2016.) Kirjainyhdistelmällä pyritään kuvaamaan mahdollisimman laaja joukko erilaisia ihmisiä ja saga-kirjainyhdistelmä on yksi uusimpia. Sagalla tarkoitetaan sexuality and gender acceptance, eli seksuaalisuuden ja sukupuolen hyväksyntää.

Kun puhutaan sateenkaarevasta nuorisotyöstä ja sateenkaarevuudesta, on tärkeää, että tiedetään, mistä puhutaan ja miten puhutaan. Seksuaalisuuden ja sukupuolen monimuotoisuuden käsittely jää usein vajavaiseksi peruskoulun terveystiedon tunneilla. Tämä aiheuttaa sen, että valtaosalle väestöstä sateenkaareva termistö ja aihe voi olla tuntematon ja aiheuttaa sen vuoksi hämmennystä ja ennakkoluuloja. Termistön puutteen vuoksi saatetaan myös tahattomasti loukata jotain ihmisryhmää, vaikka tarkoitus ei olisi niin tehdä. Tietoa aiheesta on tarjolla, mutta vaatii omaa aikaa ja mielenkiintoa perehtyä aiheeseen.

Sateenkaarevuus ei ole ainoa erikoisosaamista ja -tietoa vaativa aihe ja sen vuoksi, monilla ammattialoillakin se jää koulutuksessa tuntemattomaksi. Tähän lukeutuvat monet ihmisläheiset ammatit ja nuorisotyön ammattilaiset, eivät ole poikkeus. Tämän luvun viimeisessä alaluvussa esittelenkin sateenkaarevuutta palvelunäkökulmasta, jossa tarkastelun kohteena on nuorisotyö. Miten siellä tulisi ottaa tai otetaan huomioon seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus?

Koska opinnäytetyöni pääpaino on nuorisotila Kirjavan toiminnan kehittämisessä, en mene kovin syvälle seksuaalisuuden ja sukupuolen pohtimiseen. On kuitenkin perusteltua koota käsitteitä, joita seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä puhuttaessa käytetään, juurikin siitä oletuksesta, että tieto näistä aiheista on puutteellista suurimmalla osalla väestöstä. Tässä luvussa esittelen seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuutta. Tämä voi osaltaan auttaa lukijaa ymmärtämään, millaista on elää 2010-luvun Suomessa sateenkaarinuorena.

3.1 Seksuaalisuuden moninaisuus

Seksuaalinen suuntautuminen on jotain, mikä on jokaisessa ihmisessä. Seksuaalisuus kuuluu osaan ihmisyyttä ja kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia. Seksuaalisuus muuttuu ja kehittyy samalla kun ihminenkin. (Jämsä 2008b, 30; Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 25-26.) Lehtonen (1995, 9) on todennut, että seksuaalinen suuntautuminen ei liity suoraan seksiin, vaikka se valitettavan usein suoraan siihen yhdistetäänkin, vaan se on enemmänkin romanttisten tunteiden kohdistumista tiettyyn sukupuoleen.

Seksuaalinen suuntautuminen on jokaisen yksilöllisesti kokemaa ja siksi sitä on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Karkeasti se voidaan jakaa kolmeen osaan: hetero-, homo- ja biseksuaalisuuteen. Heteroseksuaalisuudella tarkoitetaan romanttisten tunteiden ja kiinnostuksen kohdistumista vastakkaista sukupuolta kohtaan. Homoseksuaalisuudessa taas edellä mainitut tunteet kohdistuvat samaa sukupuolta edustavaan henkilöön. Biseksuaalisuus on sitä, kun henkilön romanttiset tunteet kohdistuvat ihmiseen sukupuolesta riippumatta. (Jämsä 2008b, 30-31.)

Seksuaalisuudesta puhuessa on syytä myös tarkastella käsitettä aseksuaali. Aseksuaali on yhtä monisyinen, kuin muutkin seksuaaliset suuntautumiset, mutta se voidaan tiivistää seksuaalisen halun ja kiinnostuksen puuttumiseen. On pohdittu, onko aseksuaalisuus häiriö vai suuntautuminen, mutta aseksuaalit eivät itse koe ongelmaksi omien halujensa ja kiinnostuksensa puutetta. Aseksuaalit voivat olla intiimissä yhteydessä toisen ihmisen kanssa, vaikka se ei tuottaisi heille nautintoa ja heillä ei ole siihen luontaista tarvetta. Selibaatti ja aseksuaalisuus tulee erottaa. Selibaatissa

ihminen kieltäytyy seksuaalisesta kanssakäymisestä, vaikka sitä haluaisi. Aseksuaali taas ei alun perin haluakaan seksuaalista kanssakäymistä, jolloin hän kieltäytyy siitä. (Vilkkä 2010, 55-56.)

Läpi maailman yhteiskunnassa on ajatusmalli, joka on heteronormatiivinen. Heteronormatiivisuudella tarkoitetaan sitä, että on luonnollista olla hetero ja edustaa heteroutta (Seta 2016). Tällä tarkoitetaan sitä, että yhteiskuntamme on rakentunut sille perusolettamukselle, että jokainen meistä syntyy heteroseksuaalisuuteen ja homoseksuaalisuus tai muu seksuaalisuuden muoto on aina poikkeava ja automaattisesti vähemmistöasemassa. Esimerkkinä tarinat ja sadut, joissa hahmojen seksuaalisuus ja sukupuoli usein noudattavat vahvasti heteronormatiivista ajattelua. Yhteiskunnan heteronormatiivisuutta voidaan nimittää myös rakenteelliseksi homofobiaksi. Itse homofobialla tarkoitetaan henkilön kokemia negatiivisia tunteita homoseksuaaleja kohtaan, mutta usein siihen ei liity pelontunteita, vaikka puhutaankin fobiasta, eli hallitsemattomasta pelkotilasta. Homofobiaa voi kokea kuka vain omasta seksuaalisuudestaan riippumatta. Jos henkilö itse on homo- tai biseksuaali, puhutaan sisäisteyttä homofobiasta. (Jämsä 2008b, 32.)

Koska elämme heteronormatiivisessa yhteiskunnassa, jokainen seksuaalisuudeltaan eroava joutuu käymään ulostuloprosessin. Tämä puhekielessä ”kaapista ulos tulemiseksi” nimitetty prosessi alkaa lapsen, nuoren tai aikuisen elämässä omien tunteiden pohtimisella. Ihminen itse hyväksyy ne osaksi itseään. Samalla kun ihminen käy läpi sisäisiä tunteitaan hän aistii myös läheistensä asenteita ja tunteita muuhun kuin heteroseksuaalisuuteen. Tämän perusteella valitaan usein ihminen, jolle tullaan ulos. Ikään katsomatta, tarvitsee ihminen ulostulonsa jälkeen ihmisiä ympärilleen, jotka tukevat ja kannustavat häntä olemaan oma itsensä. (Vilkkä 2010, 67.)

3.2 Sukupuolen moninaisuus

Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan sukupuolen monia eri tapoja ilmetä ja toteutua ihmisessä. Poikkeavuuksia kahtiajaosta mieheksi ja naiseksi voidaan luulla olevan vain harvassa. Lähes jokainen kuitenkin tuntee tai tietää, jonkun joka kokee sukupuolensa laajemmin kuin vain mieheksi tai naiseksi. Kaikki eivät kykene sovittamaan itseään vain jompaankumpaan. Toiset taas eivät kykene sovittamaan itseään

siihen sukupuoleen, joka on syntymässä meille määritelty. Tarvitaan siis enemmän liikkumatilaa sukupuolen määrittelyssä kuin kaksi ääripäätä. (Seta & Transtukupiste 2015, 3-4.)

Heteronormatiivisuuteen liittyy hyvin vahvasti yhteiskunnan sukupuoliroolijaottelu. Naisen ja miehen roolit on määritelty noudattamaan heteroseksuaalista järjestelmää. Roolit ovat yleisesti hyväksytyjä ja ne säätelevät toimintaamme eri tilanteissa (Kilpiä 2010, 65). Esimerkkinä ovesta sisään astuminen: mies on se, joka avaa oven naiselle, joka astuu ensimmäisenä sisään, eikä toisin päin. Syntyessään ihmiselle kerrotaan ulkoisten sukuelinten ja muiden biologisten ominaisuuksien perusteella onko hän nainen vai mies. Oletetaan, että henkilö ryhtyy toteuttamaan sukupuoltaan elämässä tämän jaottelun perusteella. Tätä kutsutaan sukupuolinormatiivisuudeksi. (Huldén 2010, 86.) Jokaisen ihmisen sukupuoli on kuitenkin henkilökohtainen kokemus omasta itsestään miehenä, naisena tai jonain muuna. Puhutaan sukupuoli-identiteetistä, joka lähtee ihmisestä sisältä eikä ole ulkoa päin havaittavissa. (Huuska 2008b, 48; Jämsä 2008b, 34.)

Transsukupuolisuus (ennen transseksuaalisuus) tarkoittaa henkilön kokemusta siitä, että oma fyysinen olemus ei vastaa omaa sisäistä kokemusta omasta sukupuolesta. Esimerkiksi henkilöllä voi olla naisen keho, mutta hän kokee sisällään olevansa mies. Usein merkkejä tällaisesta ristiriidasta voi löytyä jo lapsuudessa. Ristiriitaa voidaan korjata lääketieteellisesti kuten leikkauksin. Tällöin puhutaan sukupuolen korjausprosessista. Prosessiin liittyy hormonaalisia ja kirurgisia toimenpiteitä. Korjausprosessi kestää vuosia. Usein puhutaan virheellisesti sukupuolen vaihtamisesta. Tämä on kuitenkin väärä termi ja se koetaan usein loukkaavaksi transsukupuolisia kohtaan. Transihmiset eivät koe vaihtavansa sukupuolta, vaan he korjaavat kehonsa vastamaan omaa kokemustaan sukupuolestaan. (Huldén 2010, 88; Jämsä 2008b, 35.)

Jos henkilön kokemus omasta sukupuolesta, joka ei määriy naiseksi eikä mieheksi, vaan johonkin siltä väliltä tai näiden kahden termin ulkopuolelta puhutaan ihmisestä transgenderisenä. Esimerkiksi lapsella voi olla mielikuvia itsestään sekä määrittelyssä sukupuolestaan että vastakkaisessa. Hän ei ota kummankaan sukupuolen tarjoamia malleja omakseen. Tällaisille lapsille saattaa kasvaessaan nuoreksi tai aikuiseksi tuntua sopivalta määrittellä itsensä transgenderiksi. Muut mahdolliset määri-

telmät voivat olla muunsukupuolinen, sukupuoleton tai monisukupuolinen. (Seta & Transtukupiste 2015, 9.) Termi transgender on käytössä suomen kielessä kuvaamaan muun sukupuolisia, mutta termiä ei tule sekoittaa englannin kielessä käytettävään transgender sanaan, jolla kuvataan transkupuolisia ihmisiä. Transgenderiset voivat halutessaan korjata sukupuolensa vastaamaan omaa kokemustaan. Osa haluaa korjausprosessin, osa ei. (Huldén 2010, 88; Jämsä 2008b, 35; Seta 2016.)

Useimmiten miessukupuolisilla esiintyvää transvestismiä on toisen kuin oman sukupuolen rooliin eläytymistä. Miehillä tämä esiintyy naisten vaatteisiin pukeutumisena ja naisen rooliin eläytymisenä. Transvestismi ei välttämättä kerro henkilön seksuaalisesta suuntautumisesta ja usein transvestiittimiehet ovat heteroseksuaaleja. Naisten parissa transvestismiä ei juurikaan esiinny. Tätä ilmiötä voidaan selittää esimerkiksi sillä, että naisten on helpompi tuoda yhteiskunnassa esiin maskuliinisia piirteitään, kuin miehen omia feminiinisiä piirteitään. Transvestisuus ei välttämättä kerro henkilön tyytymättömyydestä omaan sukupuoleensa. (Huldén 2010, 88; Jämsä 2008b, 35; Seta 2016.)

Intersukupuolisesta henkilöstä ei syntyessään osata sanoa, onko hän nais- vai mies- sukupuolinen. Henkilön keho tai muut sukupuolta määrittävät ulkoiset tekijät eivät ole selkeästi havaittavissa. Ennen pyrittiin kirurgisesti operoimaan lapsi jo hyvin nuorena jompaankumpaan sukupuoleen, mutta nykyään useiden intersukupuolisten annetaan kasvaa ennen toimenpiteitä. Tällä pyritään välttämään niin sanottuja vääriä ratkaisuja, jotka myöhemmin aiheuttavat lapsessa ristiriitaa oman sukupuolen kokemuksesta. Jokaiselle kasvaa ymmärrys omasta sukupuoli-identiteetistä ajan myötä. (Huldén 2010, 88; Jämsä 2008b, 35; Seta 2016.)

1500–1700-luvuilla Suomessa oli rangaistavaa esiintyä muun kuin ulkomuodoltaan oletetun sukupuolen mukaisesti. Samaan aikaan kuitenkin Ruotsin hallitsija on saanut esiintyä miehisenä ja maskuliinisenä, vaikka on ollut fyysisiltä ominaisuuksiltaan nainen. 1800-luku on ollut mullistavaa koska silloin ollaan koulutettu intersukupuolisuuden kohtaamiseen. Tuolloinen koulutus on saattanut olla jopa kattavampaa kuin nykyään. Samoihin aikoihin on myös puhuttu psyykkisesti kaksineuvoisista, johon ovat lukeutuneet homoseksuaalit, transvestiitit ja transsukupuoliset. 1970-luvulla on

tavattu sukupuolen korjaushoitoja. Tämä oli muutos myönteisempään suuntaan. (Seta & Transtukupiste 2015, 7.)

3.3 Sateenkaarevat nuoret nuorisotyössä

Nuorisotyö tavoittaa monta 15–29-vuotiasta toiminnassaan. Jokaisella nuorisotyöntekijällä on oma tyylinsä ja tapansa kohdata nuoria, mutta sen tulisi aina olla neutraalia, ilman ennako-oletuksia. Nuorisotyö on isossa roolissa tukemassa nuoren kasvua ja kehitystä omaksi itsekseen. Nuorisotyössäkin heteronormatiivinen ajattelu voi olla hyvin haitallista. Etenkin puheeseen on syytä kiinnittää huomiota. Mitkä ovat neutraaleja tapoja ilmaista henkilöä tai joukkoa? Kun nuorisotyöntekijä ei lokeroi nuoria antaa hän tilaa moninaisuudelle. Oletuksia ei saisi tehdä vain sen pohjalta, että nuori ei ole tuonut selvästi esille omaa heterouttaan tai homouttaan, tyttöyttään tai poikuuttaan. (Huldén 2008, 249-253; Huldén 2010, 92.)

Jokainen ihminen ja etenkin nuoret kaipaavat ympärilleen vertaisia. Vertaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on samassa kehitysvaiheessa elämässään kuin henkilö itse. Kehitysvaihe voi olla henkinen tai fyysinen. Vertaissuhteilla on suuri merkitys lapsen ja nuoren kasvussa, etenkin koska esimerkiksi koulumaailmassa vietetään pitkiä aikoja saman ikäisten kanssa. Ihminen pyrkii sitomaan vertaissuhteet saman henkisten ihmisten kanssa, jotka jakavat samat arvokäsitykset ja ajatusmaailman. Näin löytyy samaistumispiintoja, joita nuori tarvitsee henkiseen kasvuunsa. (Pörhölä 2008, 94.) Jos koulussa tällaisia vertaissuhteita ei ole mahdollista löytää, olisi tärkeää, että nuorella olisi mahdollisuus saavuttaa sellaisia vapaa-ajallaan.

Sateenkaareva nuori voi kohdata oman heteronormatiivisuudesta poikkeavan seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuolensa vuoksi ikätovereidensa syrjintää ja kiusaamista. Myös tunne siitä, että on erilainen voi aiheuttaa syrjäytymistä muista ihmisistä. Murrosikäisen nuoren voi olla paljon vaikeampi käsitellä yksinäisyyttä kuin aikuisen. Vaikka internetin kehittymisen myötä on helpompaa löytää saman henkisiä ja vertaistukea vaikka toiselta puolelta maailmaa, ei se välttämättä korvaa kasvokkain tapahtuvaa kohtaamista ja kokemusten jakamista. Nuori tarvitsee tasapainoisen kehittymisen tueksi samaistuttavia ihmisiä ympärilleen. Jokainen meistä tarvitsee ko-

kemuksen hyväksytyksi tulemisesta, etenkin jos kokee tai on kokenut syrjintää ja kiusaamista. (Huuska 2008a, 274; Muu, mikä – hanke 2010.)

Yhteiskuntamme heteronormatiivisessa ilmapiirissä nuorella tulee olla paikka, josta hän löytää vertaisia ja luotettavia aikuisia. On ensisijaisen tärkeää, että sateenkaarevatkin nuoret saavat kokemuksen siitä, että heidän tapansa olla juuri sen sukupuolisia kuin ovat ja ihastua ja rakastua ovat yhtä oikeita kuin kenen tahansa muunkin nuoren. (Huldén 2010, 93.) Tilan johon nuori vapaa-ajallaan tai muuna aikana menee, tulee olla turvallinen. Tilassa ei tulisi olla syytä pelätä oman henkisen tai fyysisen turvallisuutensa vuoksi. (Muu, mikä – hanke 2010). Nuoren tulee voida olla oma itsensä ja toteuttaa itseään omalla tavallaan. On tärkeää, että nuori kokee tulevansa hyväksytyksi omana itsenään.

Palveluissa seksuaali-, sukupuoli- ja muiden vähemmistöjen haasteena voi olla, että he eivät näy siellä ollenkaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että palveluiden tietokannassa ei esimerkiksi ole mahdollisuutta tunnistautua muuksi kuin mieheksi tai naiseksi. Tällainen on esimerkki jolloin sosiaali- ja nuorisopalveluissa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt eivät näy rakenteiden tai palvelun tuottajien asenteiden vuoksi. Rakenteet eivät mahdollista seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden näkymistä tai palvelun tuottajat olettavat että, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajat eivät käytä heidän palveluitaan. (Jämsä 2008a, 21.) Jos näkymättömyys ei ole henkilön oma valinta joudumme tilanteeseen, jossa emme mahdollista jokaiselle nuorelle esimerkiksi nuorisotilalla oloa omansa itsenään. Jos nuoren tulee kävijälistaan tai muuhun lomakkeeseen tunnistautua joko tytöksi tai pojaksi tai seksuaalivalistus koskee vain tyttöjen ja poikien välisiä suhteita, emme anna tilaa nuorten seksuaaliselle tai sukupuoliselle moninaisuudelle.

Jokaisella henkilöllä, niin nuorella kuin vanhalla, tulee olla itsemäärittelyoikeus. Tämä on tärkeä huomioida myös nuorisopalveluissa. Palveluissa tulee huomioida se, että sukupuoli on nais–miesjakoa monimuotoisempi. Sen lisäksi, että nuori voi paperilla määritellä itsensä kuten haluaa tai olla määrittelemättä, tulee myös itse palvelut toteuttaa niin, että määritelmä tai määrittelemättömyys on lähtökohtana. (Jämsä 2008a, 23.) Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus on yhdenvertaisuussuunnitelmassaan huomionnut arviointia tehdessä, että myös ne nuoret, jotka eivät koe itseään tytöiksi

tai pojiksi tulevat huomioiduiksi. Myös kehittämisessä ja nuorille suunnatuissa palveluissa halutaan huomioida seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat. (Helsingin nuorisoasiainkeskus 2017.)

Nuorisopalveluissa ei tulisi olettaa sitä, että heidän palveluitaan eivät käytä sateenkaarevat nuoret. Voi hyvin olla, että palveluiden piirissä on paljonkin edellä mainittuun vähemmistöön kuuluvia nuoria, mutta he eivät koe voivansa ilmaista itseään vapaasti. Niinkin arkinen asia kuin vessassa käyminen, voi olla transnuorelle hyvin haastava tilanne, jos nuorisotila tarjoaa vain naisten ja miesten vessoja. Myös nuorisotyöntekijöiden asenteet voivat olla syrjiviä. Tätä voi tapahtua huomaamatta. Yleisin näistä on sukupuolittaminen eli jaottelu poikiin ja tyttöihin.

Sateenkaarevuudesta on paljon tietoa tarjolla. Järjestökentällä on eri toimijoita, jotka kouluttavat ammattilaisia tarvittaessa sateenkaarevuuden kohtaamisessa esimerkiksi Seta ry. On kuitenkin ymmärrettävää, että nuorisotyön ammattilaisilla, on monta muutaakin erityisaluetta, joihin tulisi perehtyä työn ohella. Aika on kuitenkin aina rajallinen, vaikka oma tahtotila ei olisikaan. Toisaalta taas voidaan pohtia, että olisiko tila tarpeeksi turvallinen sateenkaarinuorille, vaikka nuorisotyöntekijät nuorisotilalla, olisivat sateenkaarevuuden ammattilaisia. Tilalla saattaa olla kaikki samat nuoret, jotka kohdataan koulussakin. Nuori on saattanut kokea syrjintää ja kiusaamista samaa koulua käyviltä tai pelkää sellaista tapahtuvan, jos oma seksuaalisuus tai normista poikkeava sukupuoli tulee ilmi. Tällöin tilaa ei voida määritellä nuorelle turvalliseksi, koska hän ei voi olla täysin oma itsensä tilalla. Sateenkaareville nuorille suunnattu nuorisotila on perusteltu ratkaisu vertaistuen ja turvallisen ympäristön takaamiseksi nuorelle.

3.4 Sateenkaareva nuorisotyö pääkaupunkiseudulla

Sateenkaareville nuorille suunnattujen iltojen ja tilojen tarpeeseen on pääkaupunkiseudulla vastattu hyvin. Helsinki ja Vantaa molemmat tekevät sateenkaarevaa nuorisotyötä. HeSeta tukee kaupunkeja tarjoamalla omaa ammattitaitoaan sateenkaarevan nuorisotyön nuorisotyöntekijöille. HeSeta järjestää myös itse nuorten iltoja ja muuta toimintaa nuorille. Pääkaupunkiseudulla sateenkaarevan nuorisotyön nuorisotyöntekijät kokoontuvat ajoittain sateenkaarevan verkoston merkeissä. Verkoston

tapaamisissa keskustellaan työhön liittyvistä mieltä painavista asioista, saadaan vertaistukea omaan työhön ja jaetaan onnistumisia ja haasteita.

Helsingin kaupunki järjestää kahta erilaista sateenkaarevaa toimintaa: pelitalotoimintaa ja ruotsinkielisiä nuorten iltoja. Ajatus pelitoimintaan lähti Pride viikolla vuonna 2014, kun Helsingin kaupungin pelitalo piti samalla viikolla Gaymers' Night illan. Seuraavana vuonna iltoja järjestettiin kaksi ja syksyllä 2015 toiminta vakiinnutettiin ja sitä ryhdyttiin järjestämään joka sunnuntai-ilta. Toiminnassa on mukana vapaaehtoisia, mutta toiminta on työntekijöiden ideoimaa. Pelitalo on auki joka sunnuntai ja silloin tarjolla on konsoli- ja pc-pelejä sekä myös lautapelejä. Gaymers' Night toteutetaan tiiviissä yhteistyössä HeSetan kanssa.

Helsingin kaupunki järjestää myös Ungpride nimistä sateenkaarevaa toimintaa, joka on suunnattu ruotsinkielisille nuorille (alle 25-vuotiaille). Toiminta on vapaamuotoista ja aihepiirit pyörivät seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden ympärillä. Toiminta on avointa kaikille, jotka kuuluvat avoimesti seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön tai pohtivat omaa seksuaalisuuttaan ja sukupuoltaan. Illat järjestetään Helsingin keskustassa torstaisin ja paikalla on aina kaksi nuoriso-ohjaajaa. (Ungpride 2017.)

Vantaan kaupunki järjestää sateenkaarevaa toimintaa myös torstaisin Tikkurilassa. Vantaan sateenkaareva toiminta aloitti ensin toisen nuorisotilan yhteydessä. Äkkiä kuitenkin huomattiin, että tila, joka on valmiiksi profiloitunut nuorisotilaksi, ei ole tarpeeksi turvallinen tai matalan kynnyksen tila, jotta siellä voisi pitää sateenkaarevia iltoja. Kaksi nuoriso-ohjaajaa ryhtyivät suunnittelemaan iltoja ja tekivät vierailuja HeSetan nuorten iltoihin ja Espoon nuorisotila Kirjavaan. Näiden vierailujen pohjalta he miettivät millaista toimintaa olisi Vantaalla. Vantaalla on käytössä aloituskierrros, jossa jokainen saa kertoa nimen, jolla toivoo itseään kutsuttavan sekä jotain itsestään. Aloituskierrroksessa on usein käytössä tunnekortit tai vastaavat toiminnallisen menetelmän työkalut. Vantaa ja Espoo tekevät myös sateenkaarevaa yhteistyötä, esimerkiksi kesällä 2017 he järjestävät nuorisovaihdon Irlantiin.

HeSeta järjestää sateenkaarevilla nuorille toimintaa kolmessa eri muodossa: nuorten ilta, nuorten aikuisten ilta ja sateenkaari kahvilaa. Nuorten ilta on 13–17-vuotiaille nuorille, nuorten aikuisten ilta on 18–29-vuotiaille ja sateenkaarikahvila on 13-

vuotiaille ja sitä vanhemmille. Sateenkaarikahvila on avointa kahvilatoimintaa ja se järjestetään Oranssi kulttuurikeskuksessa. Nuorten ja nuorten aikuisten illat ovat vapaamuotoisia oleskeluiltoja, joissa joskus saattaa olla ajankohtaisiin tai sateenkaareviin aiheisiin liittyviä teemailtoja.

4 KEHITTÄMISTYÖ

Käytin kehittämistyön menetelminä kyselylomaketta, haastattelua ja nuorille suunnattua kehittämistyöpajaa. Kyselylomake ja haastattelu olivat oman suunnitelmani mukaisia menetelmiä, mutta kehittämistyöpajan tarve tuli Espoon nuorisopalveluilta, johon minua pyydettiin mukaan. Otin pajan osaksi opinnäytetyötäni, koska siitä saadut tuotokset ja ideat tukivat kyselylomakkeista ja haastatteluista saamiani tuloksia. Kehittämistyöpaja myös tavoitteli nuorilta tulevia todellisia kehitysehdotuksia, joka oli linjassa oman opinnäytetyöni tavoitteiden kanssa.

Kaikki kolme eri menetelmää rakentuivat pitkälti samoille teemoille: Kirjavan rakenteet, houkuttelevuus ja toiminta. Jokainen teema on osaltaan pilkottu pienempiin osiin. Kyselylomakkeissa hain näihin teemoihin yleiskatsausta. Kyselylomakkeesta sain vastauksia määrällisiin kysymyksiin kuten, kuinka moni nuori pitää Kirjavan tiloista tai kuinka moni Kirjavan kävijä on kokenut ohjaajat luotettaviksi. Haastatteluiden tavoitteena oli pureutua syvemmin teemoihin ja saada vastauksia laadullisiin kysymyksiin kuten mitä mieltä kävijät ovat Kirjavan sosiaalisen median kanavista tai toiminnan sisällöstä. Kehittämistyöpajassa samoja teemoja käytettiin oppimiskahvila menetelmässä.

Käytin kyselylomaketta, koska se on helppo ja yleinen kehittämistyön menetelmä. Sillä saadaan laaja käsitys tutkittavasta ilmiöstä ja se on arkipäiväistynyt, joten lähes jokainen osaa sellaista käyttää. Tämä on myös aiheuttanut kyllästymistä kyselylomakkeiden täyttöön, jolloin vastaajia täytyy motivoida vastaamaan. Kyselylomakkeen haasteena on, että sen laatija ei pääse avaamaan omia kysymyksiään tarkemmin kyselytilanteessa. Lomakkeen huolelliseen suunnitteluun tuleekin käyttää aikaa, jotta kysymykset ovat mahdollisimman yksiselitteisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35-37.)

Suunnittelin kyselylomakkeen itsenäisesti ja ennen levitystä tarkistutin sen työelämä-ohjaajallani ja Kirjavatiimillä.

Tavoitteenani oli selvittää niin vakikävijöiden, kuin kertakävijöiden tyytyväisyyttä ja mielipiteitä tilasta fyysisenä ja henkisenä ympäristönä. Vakituisten kävijöiden mielipiteissä kiinnostavaa oli se, miksi he olivat valinneet jatkaa Kirjavassa käymistään. Vain kerran käyneiden kohdalla kiinnostavaa oli, miksi tilaan ei palattu. Tiivistetysti olin siis kiinnostunut siitä, mikä Kirjavassa houkuttelee ja mikä ei. Halusin selvittää mitä kohtia Kirjavassa tulisi kehittää, jotta kävijämäärät saataisiin kasvamaan.

4.1 Aineiston keruu

Tein kyselylomakkeen Google Forms pohjalle. Pohja on yksinkertainen ja tarjoaa mahdollisuuden esittää kysymyksiä monivalinta- ja avoimina kysymyksinä. Lisäksi kysymyksiin saa määritellä onko kysymykseen pakko vastata. Pohja on peruseriaatteeltaan samanlainen, kuin esimerkiksi Webropol, joka on hyvin yleinen kyselylomakepohja. Google Forms kokoaa automaattisesti vastaukset koosteeksi. Koosteessa jokaisen kysymyksen vastaukset esitellään prosenttilukuina ja havainnollistavina pylväsdiagrammeina. Tämä valmis jaottelu nopeuttaa tulosten saamista analysoitavaan muotoon.

Kyselyyn vastanneita nuoria oli 29. Vanhin vastaaja on syntynyt vuonna 1988 (29-vuotta vuonna 2017) ja nuorin 2003 (14-vuotta vuonna 2017). Yli 60% vastaajista ilmoitti kotikunnakseen Espoon. Muita kotikuntia olivat Helsinki, Kaarina, Kirkkonummi, Kerava ja Vantaa. Vastausmäärän tavoite kyselyyn oli 30-40 vastaajaa. Tämä tavoite jäi muutamia vastauksia vahaaksi. Kuitenkin Kirjavan tämän hetkinen kävijämäärä on noin 10 nuorta illassa, joten 29 vastausta on hyvä määrä tähän kehittämistyöhön.

Lomake oli verkkolomake ja avoin eli lomakkeen täyttöä varten ei tarvitse tunnustautua. Paperista versiota kyselystä en toimittanut. Valitsin verkkolomakkeen, koska lomakkeen levitettävyyys helpottuu ja vastaukset tallentuvat sähköiseen muotoon. Nykypäivän Suomessa voi olettaa, että jokaiselta löytyy omasta puhelimesta internetyhteys, joten verkkolomake mahdollistaa myös sen, että sen voi täyttää missä vain ja

milloin vain. (Vehkalahti 2008, 48.) Lomakkeen levityskanavina toimivat nuorisotila Kirjavan Instagram- ja Facebook-tilit. Lisäksi kyselyn linkki jaettiin Kirjavan info ryhmään viestisovellus Whatsappissa. Kirjavan Instagram- ja Facebook-sivut ovat näkyvissä kaikille.

Levityskanavat ja lomakkeen ollessa avoin voivat tekijöinä aiheuttaa sen, että kyselyyn on vastannut myös henkilöitä, jotka eivät ole kohderyhmää. Vastausten todennukaisuutta on siis syytä pohtia. Jaossa on kuitenkin käytetty vain nuorisotila Kirjavan sosiaalisen median kanavia, joille hakeutuu pääasiassa kohderyhmän nuoria tai alan ammattilaisia. Kyselylomakkeen linkin yhteydessä on myös minun kohderyhmälle jättämä tervehdys, jossa kerron itsestäni ja kyselystä lyhyesti. Näistä syistä voidaan ajatella, että on turvallista olettaa kyselyn vastauksien olevan ainakin suurimmilta osin oikean kohderyhmän vastauksia.

Haastattelin tätä opinnäytetyötä varten seitsemää eri nuorta. Nuoret olivat iältään 16–22-vuotiaita. Nuorista neljä on tällä hetkellä Kirjavassa aktiivisesti käyviä ja kaksi heistä toimii itse tukinuorena Kirjavassa. Kolme muuta nuorta ovat käyneet satunnaisesti Kirjavassa, mutta eivät ole jääneet vakituisiksi kävijöiksi. Yksi nuorista kuului seksuaalivähemmistöön, mutta kävi vakituisesti toisella nuorisotilalla. Käytän tulosten esittelyssä nuorista lyhenteitä N1, N2, N3, N4, N5, N6 ja N7, joissa N tarkoittaa nuorta. Haastateltavat nuoret valitsimme yhteistyössä työelämäohjaajani kanssa. Halusimme näkökulmaa niin vakituisilta nuorilta, kuin kerta kävijöiltä.

Käytin haastattelussa valmiita kysymyksiä, jotka nuoret saivat nähdä ennen haastattelua. Pysin tällä siihen, että tilanne ei olisi niin jännittävä, kun nuorella olisi etukäteen mahdollisuus miettiä vastauksiaan. Pysin kuitenkin osoittamaan nuorille, että keskustelu saa haastattelussa laajeta kysymysten ulkopuolelle ja käytinkin kysymyksiä pitkälti vain omana muistilistana. Haastattelussa olisi voinut käyttää pelkkää teema-haastattelunrunkoa, mutta etenkin, koska jaoin haastattelunrunгон etukäteen nuorille, koin heidän kannaltaan, että valmiit kysymykset madaltavat kynnystä.

Toinen tapa, jolla yritin madaltaa haastateltavien kynnystä, oli toteuttaa haastattelut parihaastatteluina. Parihaastattelu on ryhmähaastattelun muoto, jossa tavoitteena on, että haastateltavat ovat haastattelijan lisäksi vuorovaikutuksessa toistensa kans-

sa. He voivat kommentoida, kritisoida ja olla samaa mieltä toisen haastateltavan kanssa ja näin muodostaa yhteistä näkemystä haastattelun aiheeseen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 61.) Tämä onnistui vain puolittain. N1, N2 ja N5 haastateltiin yksin, koska sopivaa paria haastatteluun ei löytynyt ja yhteiset aikataulut tuottivat haasteita. N6 ja N7 sekä N3 ja N4 on haastateltu pareittain.

Tallensin jokaisen haastattelun. Jälkeenpäin kuuntelin haastattelut ja litteroin ne sanatarkasti. Nauhoittaminen mahdollisti haastattelun tarkastelun uudelleen myöhemmin ja se helpotti analysointia ja haastatteluiden vertailua keskenään. Myös vuorovaikutusta minun ja haastateltavien välillä pystyi nauhoitukselta tarkastelemaan jälkeenpäin. Haastattelutilanteesta tuli keskustelunomaisempi, kun pystyin olemaan koko ajan vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa, enkä joutunut kirjoittamaan muistiinpanoja välissä. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 14-15.)

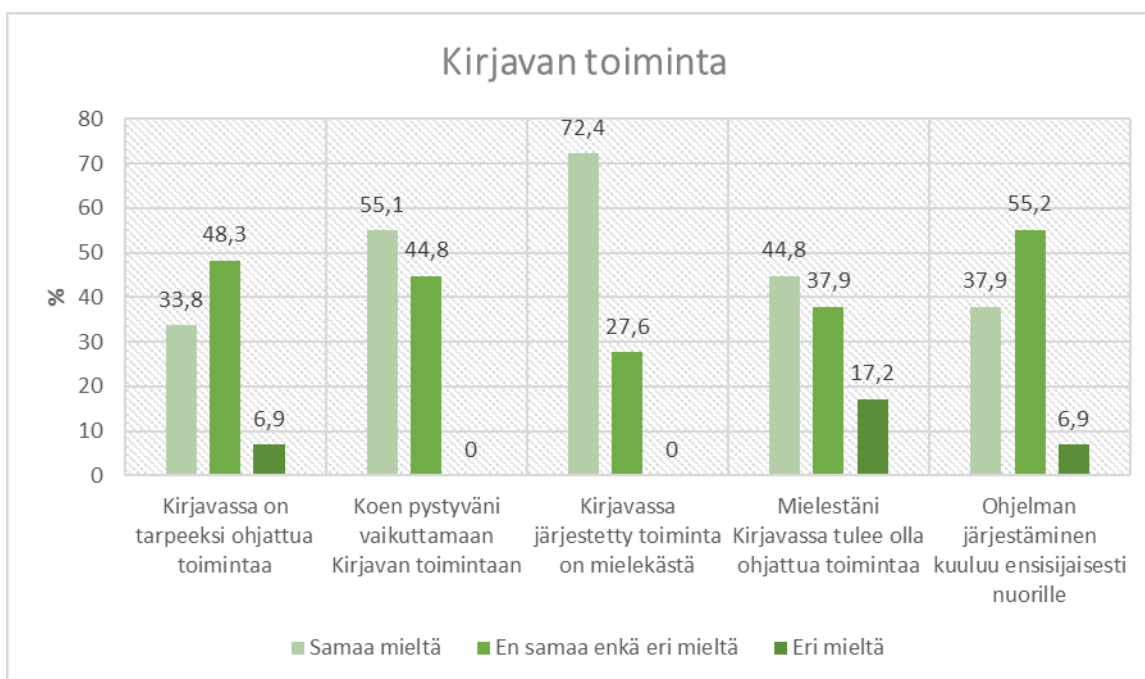
4.2 Tulokset ja analyysi

20% vastaajista kertoivat vierailevansa Kirjavassa vähintään kerran viikossa ja 30% taas kertoivat käyneensä Kirjavassa vain muutaman kerran. Hieman yli 20% ilmoitti vierailevansa Kirjavassa vähintään kerran kuussa ja 13% kerran kahdessa kuussa. Loppu noin 13% vastaajista kävi Kirjavassa kaksi tai vähemmän kertaa vuodessa. Kyselyyn vastanneet eivät siis edustaneet pelkästään vakituksia kävijöitä, vaan enemmistö kyselyyn vastanneista oli Kirjavassa harvemmin vierailevia. Tutkimuksen kannalta tämä on positiivista, koska harvemmin käyviltä voi olla helpompaa saada vastauksia siihen, mikä Kirjavassa ei houkuttele tai houkuttelee.

Lähes 70% kyselyyn vastanneista oli täysin samaa mieltä siitä, että Kirjava sijaitsee hyvällä paikalla. 17% oli samaa mieltä ja 13% ei ollut samaa eikä eri mieltä. Kaikissa palveluissa joita ihmiset käyttävät, sijainti on usein hyvin määrittävä tekijä. Jos palvelu ei ole lähellä, on tärkeää, että sinne on hyvät kulkuyhteydet. Vastaajista 95% piti Kirjavan tiloja riittävän suurina ja oli sitä mieltä, että Kirjavassa on riittävästi sisäänkäyntejä. 45% koki tärkeäksi, että tilalla on useampi sisäänkäynti. 27% vastasi olevansa täysin eri mieltä tai eri mieltä sisäänkäyntien lukumäärän tärkeydestä. 27% vastaajista ei osannut sanoa.

Kysyttäessä Kirjavan aukioloajoista noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että Kirjava on riittävän usein auki. 20% vastaajista oli eri mieltä. 27% vastaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä. Noin 80% vastaajista piti Kirjavan nykyisiä aukioloaikoja hyvinä, alle 3% oli eri mieltä ja 13% ei ollut samaa eikä eri mieltä. HeSeta järjestää tiistaisin myös toimintaa ja se oli kyselyssä avoimessa kohdassa tuotu esiin. Tiloista kiiteltiin sitä, miten tilaa on isolle joukolla ihmisiä, mutta pienet huoneet mahdollistavat myös yksityisyyttä henkilökohtaisemmille keskusteluille.

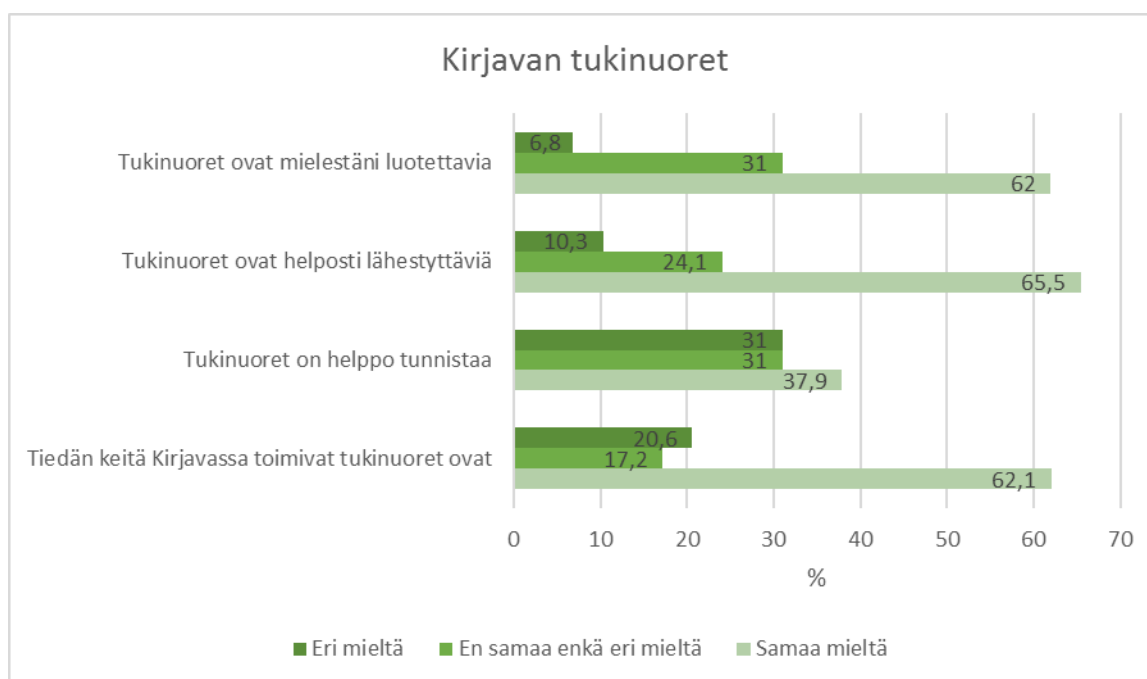

Kaavio 1.

Osallisuus ja osallistuminen ovat jokaisen ihmisen elämässä tärkeitä teemoja. Nuorellakin tulee olla oikeus ja mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin asioihin. Nuorella tulee olla oikeus osallistua suunnitteluun ja toteutukseen häntä koskevassa toiminnassa. Kaaviossa 1 on esitelty kyselyssä Kirjavan toimintaa koskevan osion vastausten jakaantumista. 44% vastaajista oli sitä mieltä, että Kirjavassa on tarpeeksi ohjattua toimintaa. Alle 7% oli väitteen kanssa eri mieltä ja 48% ei osannut sanoa. 55% koki saavansa vaikuttaa toimintaan ja 71% koki järjestettävän toiminnan mielekkääksi. 17% mielestä Kirjavassa ei pitäisi olla ohjattua toimintaa, kun taas vastaajista puolet olivat sitä mieltä, että pitäisi. Lähes 7% vastaajista koki ohjelman järjestämisen olevan ensisijaisesti ohjaajien, eikä nuorien itsensä järjestämää. 37% oli sillä kannal-

la, että ohjelman järjestäminen kuuluisi nuorille. Yli puolet vastaajista ei osannut sanoa.

95% vastaajista koki Kirjavan ohjaajat luotettaviksi ja 85% koki heidät ammattitaitoisiksi. 13% vastaajista koki, että ohjaajia ei ole helppo lähestyä, kun taas 70% koki että on. Yli 85% kokivat ohjaajat oikeudenmukaisiksi. Ohjaajista pidettiin, mutta samaan aikaan todettiin, että ohjaajien kesken on eroavaisuuksia. Joidenkin ohjaajien auktoriteettia kyseenalaistettiin ja heidän kykyään ottaa nuoret huomioon.

Kaavio 2.

Tukinuorista kysyttäessä (Kaavio 2) 62% vastaajista tiesi keitä Kirjavassa toimivat tukinuoret ovat. Vain 13% vastaajista oli täysin samaa mieltä siitä, että tukinuoret ovat helposti tunnistettavissa. Samaa mieltä oli kuitenkin 24% ja eri mieltä 30%. Ei samaa eikä eri mieltä oli 31%. Tukinuoren tunnistamiseen vaikuttavia tekijöitä mainittiin olevan tukinuorten vertaisasema muihin nuoriin nähden. On positiivista, että tukinuorten asemaa ei koeta erilaiseksi kuin muiden nuorten. Tukinuoritoiminta konseptina saattaa kuitenkin kärsiä siitä, jos tilalla käyvät nuoret eivät edes tiedä, että on nuoria, joihin voi tarvittaessa olla yhteydessä.

Koska seuraaviin Kirjavan tukinuoria koskeviin kysymyksiin vastasi 21%, jotka eivät tienneet keitä tukinuoret ovat, ei myöhempien vastauksien tuloksia voida pitää tarkoina. Vastaajista 65% oli sitä mieltä, että tukinuoria on helppo lähestyä ja 10% sitä mieltä, että tukinuoria ei ole helppo lähestyä. 61% koki tukinuorten olevan luotettavia ja alle 5% ei. 31% ei ollut samaa eikä eri mieltä tukinuorten luotettavuudesta. 34% vastaajista haluaisi toimia itse tukinuorena ja 37% ei. Avoimessa vastauskentässä tukinuoria kiiteltiin mukaviksi ja kivoiksi, mutta toivottiin lisää aktiivisuutta. Aktiivisuus voi olla myös vaikuttava tekijä siihen, onko tukinuoria tunnistettu.

Itse tukinuorena toimiville suunnattuja kysymyksiä oli 5. Näihin kysymyksiin on ohjeistettu vastaamaan vain, jos toimii tukinuorena, mutta kyselylomake ei itsessään seulo vastaajia. Näistä kolmeen kysymykseen tuli 5 vastausta ja kahteen muuhun kysymykseen 7 ja 10 vastausta. Koska kyselyssä ei erikseen ole kohtaa, jossa pyytäisin vastaajaa kertomaan, onko hän tukinuri vai ei, on haastavaa sanoa, kuinka monta tukinuorena toimivaa on vastannut kyselyyn. Tukinuorena toimimista käsittelevien väitteiden vastaukset voivat olla edellä mainituista syistä vääristyneitä ja niitä ei pysty tähän opinnäytetyön kehittämistyöhön käyttämään.

Merkittävimmiksi asioiksi Kirjavassa käymiseen nousivat kaverit ja sateenkaareva teema. Tilantyöntekijät mainittiin myös syyksi käydä tilalla. 65% vastaajista ei Kirjavan lisäksi vierailut muilla nuorisotiloilla. Mieluisinta tekemistä Kirjavassa oli hengailu, kavereiden kanssa keskustelu, ystävien tapaaminen, pelailu ja uusiin ihmisiin tutustuminen. Yli puolet vastaajista olivat käyneet jollain Kirjava some kanavan sivuilla. Yleisin lause mitä Kirjavan some kanavista kyselyssä käytettiin oli ”ihan jees” tai mainittiin, että siellä ei ole vierailtu. Kyselyssä toivottiin lisää aktiviteetteja kyseisille kanaville.

Haastattelujen tulokset olivat hyvin linjassa kyselylomakkeen tulosten kanssa. Vastauksissa voi olla päällekkäisyyksiä, koska haastateltavat nuoret ovat myös voineet vastata kyselyyn. 69% kyselyyn vastanneista oli saanut tietää Kirjavasta ystävän kautta ja kolme haastateltavista oli myös saanut tietää ystävän kautta. Kolme haastateltavaa oli löytänyt tiensä Kirjavaan toisen nuorisotilan ohjaajan kautta ja yksi haastateltavista nuorista oli yksi kuudesta aloitteen tehneestä nuoresta.

”Se on tääl tosi hauskaa, et tääl on useempii huoneita. Ikään kun pystyy jakaa toimintaa ja ihan niinku ohjelman ja tilankäytöllisist puolista jos niinku eri ihmiset halua tehdä eri asioita niin pystyy helposti jakaa tilaa. Ja toimii eri huoneissa, eri asioit, eri paikoissa.” N4

Haastatteluissa ja kyselylomakkeessa oltiin sitä mieltä, että Kirjavan nykyiset tilat ovat hyvät. Haastatteluissa nousi esille se, että Kirjavassa on useampi huone, mikä mahdollistaa eri keskusteluita ja erilaisia toimintaa samanaikaisesti. Toiminnasta kysyttäessä haastatteluissa nousi selkeästi esiin toive ohjatusta toiminnasta. Ohjatuksi toiminnaksi ehdotettiin esimerkiksi teemailtoja, jotka olisivat osa sateenkaarevaa teemaa. Tarve toiminnalle nousi esiin myös kyselylomakkeessa. Pidempään mukana olleet nuoret toivat haastattelussa esille, että Kirjavan ensimmäisen vuoden aikana ohjattua toimintaa oli paljon ja jopa liikaa. Ohjatulle toiminnalle ja vapaalle olemiselle tulisi löytää tasapaino. Haastattelussa nousi myös esille, että ohjattu toiminta voisi olla mahdollisuus ottaa toisiin ihmisiin kontaktia ja etenkin uusille kävijöille ohjatun toiminnan lomassa olisi helpompi tutustua toisiin nuoriin.

”Mun mielest vois olla enemmän jotain yhteistä tekemistä, mut niinku et ei esim. vaikka pelkän leffan kattomista. (...) Just no et ois ihan vaan vaik jotain ohjattuu keskusteluu vaik välillä. Mun mielestä sekin ois ihan. (...) Sit ehkä ihmiset ottais viel enemmän kontaktii toisten kaa.” N2

”Joku teemailtamat tai joku semmonen vois olla semmonen mihin on ehkä helpompi tulla, et jos on joku sellanen selkee funktio sillä illalla. (...) et ois ees vähän jotakin mihin sillei etukäteen tarttua. Et mä meen nyt tekee sinne jotain. Tai niinku mä tiedän ees vähän mitä siel tulee olemaan, sit on helpompi tulla jos on just joku pullan leivonta ilta tai mitä nyt ikinä sit onkaa.” N4

Kirjavan sosiaalisen median kanavia koskevat kysymykset saivat kyselylomakkeessa kohtalaisen palautteen. Myös haastatteluissa nousi esiin, että Facebook ja Instagram kanavilta odotettiin enemmän. Kirjavan somekanavien sivut eivät olleet houkuttelevia ja niissä vierailtiin harvoin. Facebook päivityksiin toivottiin enemmän informaatiota ja Instagramin kuvien laatu todettiin kehnoksi. Some kanavien päivityksistä oli haas-

tateltavien mukaan haastavaa löytää punaista lankaa ja yhteistä nimittäjää nuorisotila Kirjavan lisäksi. Osa haastateltavista koki, että sosiaalisen median kanavat tarvitsisivat jonkun toisenkin kantavan teeman, joka päivityksissä näkyisi.

”En oo hirveesti kiinnittänyt huomiota kenenkään somekanavii, mut kuka ikinä editoikaan niitä kuvii niin on tehnyt vähän heikkoa työtä. (...) Tää filtteri täs ympärillä, ni ei. Niinku, tää vaan näyttää niin sekasorrolta tää itse fiidi. Et ei. Me puhuttiin täst samast Sode ja Ig:n käyttäjien kanssa. Niin niil oli niinku just tää sama et niinku huonosti editoinut kuvat.” N5

”Ne on ihan niinku, mun mielest ne on ihan hyvii tai ne on tarpeeks aktiivisii mut sitte nii. Tietty vois aina laittaa instaan lisää kuvia tai jotain muuta. Mut sit se poikkeis vähän enemmän aiheest et mitä sinne vois laittaa. Esim kaikkii ihmisoikeus juttui mut sitten se ei tietenkään oo niiden tehtävä laittaa niitä mut se ois hauska lisä sillei.” N2

Kyselylomakkeesta kävi ilmi, että tukinuoret ovat monille epäselvä käsite. Tähän voi osaltaan vaikuttaa se, että tukinuorten määrä ja aktiivisuus on pienentynyt siitä, mitä se oli Kirjavan ensimmäisen toimintavuoden aikana. Osa haastatelluista koki, että tukinuoria on tilalla haastava tunnistaa. Moni kuitenkin oli sitä mieltä, että joidenkin nuorten merkitseminen tai kuvainnolliselle korokkeelle nostaminen ei ole tarpeellista. Monet haastateltavat uskoivat, että tukinuorten toimiminen tilalla saattaisi madaltaa kynnystä tulla tilalle kuten myös se, että tilalle saapuvat nuoret vastaanottaa nuori, vertainen, eikä nuoriso-ohjaaja.

Ohjaajista löytyi risteäviä mielipiteitä niin haastatteluissa kuin kyselylomakkeessa. Kyselylomakkeessa pääosin oltiin tyytyväisiä ohjaajien toimintaan, mutta 13% oli sitä mieltä, että tilan ohjaajia ei ole helppo lähestyä ja 3-10% oli sitä mieltä, että ohjaajat eivät ole ammattitaitoisia tai luotettavia. Tässä tulee kuitenkin huomioida se, että Kirjavassa toimii monia ohjaajia ja uskonkin, että Kirjavatiimistä löytyy ohjaajia, joihin nuoret voivat luottaa, mutta myös ohjaajia, joihin luottamisen nuoret kokevat haasteellisiksi. Kirjavatiimiin pääsee kuka vaan Espoon kaupungin nuoriso-ohjaaja, joka osoittaa kiinnostusta tehdä osan työtunneistaan Kirjavaan.

Kirjavan ohjaajista harmiteltiin haastatteluissa vaihtuvuutta. Nuoret ymmärsivät, miksi tilalla ei ole vakituksia ohjaajia, mutta se koettiin silti ikäväksi. Haastatellut nuoret kokivat myös, että kaikkien ohjaajien ohjaajan rooli ei erotu selkeästi. Ohjaajilta on puuttunut joko auktoriteetti tai heistä on ollut haasteellista sanoa, ovatko he ohjaajia vai kävijöitä. Ohjaajan rooli korostuu etenkin siksi, että Kirjavassa yläikäraja on 29 vuotta, jolloin vanhimmat kävijät ovat jo aikuisia ja ohjaajan tulee erottua heistä.

”Mä oon sitä mieltä et kaikilla ei vaan riitä ammattitaito. Ei oo siitä ammattitaidostakaan kii, mut kaikki ei vaan oo sopivii tänne. Tääl vaaditaan vaan tietynlainen tapa kohdata ihmisiä, niin ei tää oo kaikille. (...) Mut sit myös osalla ohjaajista on se, että missä menee kaverin ja ohjaajan raja. Koska osasta ohjaajista en oo ihan varma, että onko tää nyt ohjaaja vai kävijä. (...) Aitous. Kyl me nähään jos ihminen on feikki.” N6

”Osa ohjaajista asettaa itsensä ehkä vähän, joo ne on ohjaajii mut ne asettaa itsensä ylemmäs kun monet muut. Et tavallaan. Et on muutama ohjaaja, joka on sillei et tukinuoret on täällä tekemässä kaiken et meidän ei tarvitse tehdä mitään.” N7

4.3 Kehittämistyöpaja

Espoon nuorisopalvelut järjestivät 12.4.2017 Kirjavan kehittämistyöpajan, jonka suunnitteluun ja toteutukseen minua toivottiin mukaan opinnäytetyöni aiheen takia. Työpajaan sai kuka vain tulla osallistumaan ja kehittämään Kirjavan toimintaa. Työpaja toteutettiin Kirjavan nykyisissä tiloissa ja sitä mainostettiin Espoon nuorisopalveluiden sosiaalisen median kanavissa. Järjestin ja suunnittelin kehittämistyöpajan yhdessä Hanna-Leena Strang-Kilpelän kanssa, joka toimii Espoon kaupungin nuorisopalveluissa kulttuurisen nuorisotyön koordinaattorina. Strang-Kilpelä on itse kuulunut aiemmin Kirjavatiimiin.

Kehittämistyöpajan tavoitteena oli antaa nuorille mahdollisuus päästä vaikuttamaan siihen, millainen Kirjava on, kun se avataan elokuussa 2017 uusissa tiloissa Leppävaarassa. Kehittämistyöpaja tarjosi mahdollisuuden vaikuttaa kaikkeen lähtien seinien väristä ja päätyen aukioloaikoihin. Suunnittelupalaverissa pohdimme Strang-

Kilpelän kanssa ensin sitä, tulisiko kehittämispajan olla vain jutustelua ja ajatusten kirjaamista. Toinen vaihtoehto olisi ollut käyttää kehittämis- ja ideointimenetelmiä, jotka aktivoisivat nuoria. Päädyimme aktiivisempaan toteutusmuotoon.

Menetelminä kehittämistyöpajassa käytimme ja sovelsimme oppimiskahvilaa. Oppimiskahvilan tarkoituksena on, että yksi iso ryhmä jaetaan pienempiin ryhmiin, joista jokainen aloittaa pohdinnan ja työskentelyn teeman ympärillä. Ennalta määritellyn ajan kuluttua ryhmät joutuvat lopettamaan oman teemansa käsittelyn ja jatkamaan seuraavaan teemaan, jota toinen ryhmä on jo työstänyt. Ryhmät täydentävät ja halutessaan kyseenalaistavat toistensa ideoita ja ajatuksia teeman ympärillä. Lopuksi jokainen ryhmä päätyy sen teeman luokse, josta on aloittanut ja heillä on vielä mahdollisuus lisätä ja täydentää teemaa. He myös näkevät, mitä muut ryhmät ovat ajatelleet samasta teemasta.

Teemoiksi kehittämistyöpajaan valitsimme sisustuksen ja tilan käytön, toiminnan sisällön, näkyvyyden ja avajaiset. Jokaisen teeman ympärillä olisi aikaa kymmenen minuuttia. Kaikissa muissa, paitsi sisustuksessa ja tilankäytössä, teeman ympärillä toimittaisiin kuten oppimiskahvilassa: ensimmäinen ryhmä aloittaa teeman ja muut jatkavat. Sisustus ja tilan käyttö teemaan jokainen ryhmä saisi suurennetun pohjapiirroksen uusista tiloista. Tarkoituksena on suunnitella ja pohtia, miten tilaa tulnaisiin käyttää ja millaisia huonekaluja jokaiseen huoneeseen halutaan. Nuoret saisivat myös mahdollisuuden päättää, mihin tarkoitukseen mitäkin huonetta käytettäisiin. Jokainen ryhmä tekisi oman sisustus ja tilankäyttö suunnitelmansa.

Kehittämistyöpajaan saapui kolme nuorta heti alkuun ja viimeiseksi tunniksi saapui kaksi nuorta lisää. Viidestä nuoresta kaksi ovat olleet tekemässä aloitetta Kirjavasta, kolme muuta ovat pitkäaikaisia vakituksia kävijöitä. Lisäksi Tapiolan seurakunnasta saapui seurakunnan työntekijä mukaan kehittämistyöpajaan. Työpajan tuottavuuden kannalta olisi ollut toivottavaa, että paikalle olisi saapunut enemmän nuoria. Oppimiskahvila metodin käyttö ei myöskään ollut perinteisessä muodossa mahdollinen näin vähäisellä osallistujamäärällä. Koska osallistujia oli niin vähän, päätimme Strang-Kilpelän ja työelämäohjaajani kanssa jättää työpajasta tuotokset tarkasteltavaksi ja täydennettäväksi Kirjavaan vielä viikoksi. Julkaisimme myös Kirjavan Face-

book ja Instagram tileillä kuvan, millaisien teemojen ympärillä olimme tehneet töitä ja mainitsimme, että vielä on mahdollista vaikuttaa ja kommentoida kyseisiä teemoja.

Emme jakaneet paikalle saapuneita nuoria erilleen vaan kaikki olivat yhtenä isona ryhmänä. Tilankäyttö-teeman kohdalla nuoret saivat suunnitella mitä huonekaluja vanhoista tiloista otettaisiin mukaan ja mitä ei. He saivat myös pohtia, millaisia huonekaluja he tahtoisivat uusiin tiloihin. Ryhmä kirjasi ajatuksiaan isolle paperille, mutta teemalle varattua pohjapiirrosta ei juurikaan käytetty. Tilojen käytöstä pohdittiin, millaiset avajaiset uusi tila tarvitsisi. Nuoret tahtoisivat esityksiä, musiikkia ja tarjoiltavaa. Nuoret kokivat myös tärkeäksi, että Kirjavan kummi, Jani Toivola, pääsisi paikalle. Nuorten puolelta tuli myös ehdotus, että avajaisille järjestettäisiin oma palaveri, sitten kun itse ajankohta on tiedossa ja lähempänä.

Näkyvyydestä nuorilla nousi sosiaalisen median aktiivisuuden lisääminen esille. He myös pohtivat, tulisiko Kirjavalla olla muita sosiaalisen median kanavia kuin olemassa olevat Facebook ja Instagram. Haluttiin myös lisätä mainostusta muille nuorisotyötä tekeville tahoille, kuten seuroille ja järjestöille. Näkyvyyttä pohdittiin myös tapahtumien kautta. Kirjavan omista tapahtumista ajateltiin, että niiden tulisi näkyä paljon enemmän. Kirjavan tulisi myös näkyä isoissa valtakunnallisissa tapahtumissa. Kirjavan julisteiden jakamisesta esimerkiksi kouluihin käytiin myös keskustelua. Vaikka julisteella mainostaminen koetaan vanhanaikaiseksi, se tavoittaa edelleen. Esimerkiksi Vantaan kaupungin sateenkaareviin iltoihin moni nuori on löytänyt juurikin julisteen kautta.

Aukioloaikoja toivottiin tiistaille, keskiviikolle, perjantaille ja lauantaille. Nuoret ehdottivat, että näistä neljästä illasta kaksi olisi varattu teema illoille ja ohjatulle toiminnalle ja kaksi vapaalle olemiselle. Toiminnan sisällön suunnittelussa, nuoret suunnittelivat edellä mainittuja teemailtoja ja vapaata olemista. Haluttiin myös yksilöä vahvistavaa toimintaa, kuten pienryhmiä esimerkiksi naiseksi itsensä kokeville tai vaikka teatterikerhoa. Toiveena oli myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistö kulttuuriin tutustumista. Nuoret suunnittelivat myös, että Kirjava tekisi tulevaisuudessa enemmän retkiä.

5 KEHITYSIDEAT

Haastattelujen, kyselylomakkeen ja kehittämistyöpajasta saatujen tulosten perusteella olen koostanut kehitysideoita, joita Kirjavan olisi hyvä ottaa käyttöön toiminnassaan. En ole itse jalkauttamassa kehitysideoita Kirjavaan, vaan kehitysideoihin tarttuminen jää heidän vastuulleen. Olen jakanut kehitysideat neljään osa-alueeseen, jotka nousivat kaikista selkeimmin esille kehittämistyötä tehdessä. Osa-alueina toimivat tiedottaminen ja näkyvyys, kohtaaminen, Kirjavatiimi ja tukinuoret.

Kirjavan siirtyessä uusiin tiloihin, tulee tiedottamisesta huolehtia tarkoin. On tärkeää, että niin nuoret, jotka käyvät Kirjavassa vain satunnaisesti kuin myös vakituisesti käyvät nuoret löytävät uusiin tiloihin. Uusien tilojen myötä on hyvä miettiä myös muuta markkinointia. Kyselylomakkeessa 69% vastaajista oli saanut tietää Kirjavasta kaverinsa kautta. 20% vastasi ”Muu”. Muita oli muun muassa Tikurilan sateenkaarevat illat, toinen nuorisotila tai nuoriso-ohjaaja ja Kirjavan tukinuori. 10% vastaajista sai tiedon HeSetan tai Instagramin kautta. Missä paikoissa Kirjava haluaa näkyä ja kuinka näkyvyyttä voidaan lisätä? On myös hyvä miettiä tulisiko lisätä näkyvyyttä jossain, jossa Kirjava näkyy jo.

Kirjava ei ole tähän mennessä juurikaan tehnyt aktiivista markkinointia. Se voi osaltaan olla syy siihen miksi kävijämäärät ovat laskeneet, nousseet tai pysyneet samana. Kehittämistyöpajassa tuli esille julisteiden levittäminen paikkoihin, joissa nuoret usein käyvät esimerkiksi nuorisotyötä tekevät muut tahot ja koulut. Koska Kirjavan uudet tilat eivät ole katutasossa vaan neljännessä kerroksessa tulee myös miettiä, millä sisäänkäynti tehdään näkyväksi, jotta uudet ja vanhat nuoret löytävät paikalle. Näkyvyys on nyt se, mihin Kirjavan tulee käyttää aikaa ja ajatusta.

Sosiaalinen media on nykypäivänä yksi keskeisimpiä tapoja tavoittaa nuoria ja tiedottaa asioista. Kirjavan tulisi tehdä selkeä suunnitelma siitä, mitä sosiaalisen median kanavia käytetään, mihin tarkoitukseen, kuka niitä päivittää ja milloin ja millainen niiden sisältö on. Tämäkin on sellainen osa-alue johon kannattaa käyttää suunnittelu aikaa, koska silloin on helpompi lähteä toteuttamaan sosiaalisen median käyttöä. Koska sosiaalista mediaa ei välttämättä pysty tai halua hallinnoida vain yksi ihminen

on hyvä, että päivityksissä on selkeä tavoite ja punainen lanka, jolloin sitä voi päivittää kuka vain Kirjavatiimiläinen ja ulkoasu pysyy yhtenäisenä. On myös tarpeellista pohtia, onko eri some-kanavilla eri tavoite.

Kirjavan uusi paikka voi tuoda mukanaan paljonkin uusia nuoria. Leppävaaraan pääsee helposti ympäri pääkaupunkiseutua. Uusien nuorten kohtaamiseen tulee kiinnittää huomiota, jotta he kokevat olevansa tervetulleita. Haastatteluissa kävi ilmi, että monet nuoret muistavat vain yhden ohjaajan ensimmäisestä illastaan. Tämä on toki ymmärrettävää, koska nuori tulee uuteen ympäristöön ja harva muistaa ensimmäisen illan jälkeen kaikkien nimiä. Ensimmäisessä illassa on myös paljon jännitystä, joka voi osaltaan aiheuttaa sen, että monikaan nimi tai uusi kasvo ei jää mieleen. Kuitenkin, jos monelle nuorelle on jäänyt yhden ohjaajan kasvot ja nimi mieleen, voidaan olettaa, että hänet on kohdattu silloin hyvin. Tällaisiin kohtaamisiin tulisi panostaa. Uusien nuorten saapumisesta tilalle voi myös keskustella yhdessä nuorten kanssa. Miten tilalla tulisi tehdä uusille nuorille olo, että he ovat tervetulleita? Uusien nuorten saapuminen Kirjavaan saattaa herättää vakituisesti käyvissä nuorissa erilaisia tunteita, joita on hyvä purkaa ja joista kannattaa keskustella.

Tukinuoret tulivat tutkimuksessa esille toimintana, joka ei välttämättä palvele enää sen alkuperäistä tarkoitusta. Moni nuori ei tiennyt, mikä rooli tukinuorilla on Kirjavassa. Tämä toiminta muoto tulisi nyt uudelleen organisoida ja pohtia. Mitä lisäarvoa tämä toimintamuoto tuo tilalle? Onko se tarpeellinen? Haastatteluissa tuli ilmi, että tukinuorena toimineet eivät ole kokeneet tukinuorena toimimisesta juurikaan hyötyä tilan ulkopuolella. Kyselylomakkeessa tukinuorena toimiminen kuitenkin koettiin tärkeäksi. Tukinuori toiminnan tavoitteet tulisi nyt asettaa uudelleen yhdessä tällä hetkellä toimivien tukinuorten. Kirjavan tulee myös pohtia, onko tukinuoria riittävästi ja ovatko he valmiita sitoutumaan toimintaan. Suosittelisin myös pohtimaan vaihtoehtoa tulisiko tästä toimintamuodosta toistaiseksi luopua ja keskittyä muihin asioihin ja palata tähän sitten, kun esimerkiksi uusiin tiloihin on kotiuduttu.

Ohjaajat, jotka muodostavat Kirjavatiimin, eivät tulleet esille kehittämistyössä pelkätään positiivisesti. Nuorten haastatteluissa tuli ilmi, että joiltakin ohjaajilta tuntuu puuttuvan tietty kohtaamisen taito, jota seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret vaativat. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluu myös paljon termistöä

ja taustatietoa, jota nuoriso-ohjaajalla tulisi olla näitä nuoria kohdatessa. Kokisin Kirjavan kannalta tarpeelliseksi, että Kirjavaan töihin haluavat kävisivät jonkinlaisen koulutuksen tai vastaavan, jossa sateenkaarevuuteen ja sateenkaarevien nuorten kohtaamiseen liittyviä asioita käytäisiin läpi. Kyseessä on kuitenkin erityisryhmä, joka vaatii erityisosaamista. HeSeta esimerkiksi kouluttaa alan ammattilaisia ja on jo valmiiksi nuorisotila Kirjavan yhteistyökumppani.

Kirjavatiimi on tällä hetkellä myös aika hajanainen. Haastatteluista kävi ilmi, että osa ohjaajista on sitoutunut Kirjavan toimintaan eri tasolla. Kokisin, että Kirjavan kannalta olisi parempi, jos Kirjavatiimi olisi pieni ja kompakti työryhmä, joka saisi tehdä riittävästi työtunteja Kirjavaan ja suunnitella toimintaa. Kirjavatiimiläisten tulisi myös sitoutua Kirjavaan muutenkin kuin ohjauksellisesti. Tällä tiimillä tulisi olla myös säännölliset palaverit ja selkeä toimintasuunnitelma, jota työntekijät laativat yhdessä ja sitoutuvat toteuttamaan. Nuoret kokivat työntekijöiden suuren vaihtuvuuden harmilliseksi, joten olisi hyvä, että tämä vaihtuvuus saataisiin pienemmäksi. Pienemmällä ja kompaktimmalla tiimillä on helpompi lähteä suunnittelemaan edellä mainittuja markkinointia ja sosiaalisen median käyttöä. Nuorten on myös helpompi luoda luottamussuhde työntekijöihin, kun samoja ohjaajia näkee useammin.

Kirjavassa on kehittämistyötä tehdessä ollut selkeästi aistittavissa tyytymättömyys tilanteeseen, jossa nykyisistä tiloista joudutaan luopumaan. Muutto toisiin tiloihin on haastava etenkin siksi, että uudet tilat tulevat olemaan yhteiskäytössä ja koska ne ovat hyvin erilaiset verrattuna nykyisiin tiloihin. Muutos on haastava sekä nuorille, että työntekijöille. Kirjavatiimin tulisi nyt kannustaa nuoria ottamaan uudet tilat vastaan avoimin mielin ja pohtimaan niiden mahdollisuuksia. Kehittämistyöpaja oli ensi askel nuorten mahdollisuuksille vaikuttaa uusien tilojen käyttöön ja tällaisia mahdollisuuksia olisi hyvä tarjota lisää. Tiloihin liittyvien haasteiden kohdalla on rakentavaa miettiä, miten niistä päästään yli ja tähänkin pohdintaan on hyvä ottaa nuoria mukaan ja kannustaa heitä ratkaisukeskeiseen ajatteluun.

6 POHDINTA

Lähdin tekemään tämän opinnäytetyön kehittämistyötä johdanto luvussa esiteltyjen teemojen pohjalta: toiminta, rakenteet ja houkuttelevuus. Päällisin puolin näihin osaluokkiin ovat nuoret olleet tyytyväisiä. Vähäisten kävijämäärien vuoksi ohjattu toiminta on jäänyt vähälle ja sitä kaivattaisiin enemmän. Kävijämäärät ja niiden lasku, nousi myös haastattelussa nuorten kannalta harmilliseksi. Tukinuori toiminta ei tällä hetkellä palvele sitä tarkoitusta, mihin se on alun perin kehitetty ja aktiivisia tukinuria on vain vähän. Ohjaajiin oltiin vain osittain tyytyväisiä ja vaihtuvuus koettiin harmilliseksi. Kirjava ei myöskään näy ulospäin niin paljon, kun se voisi, eivätkä Kirjavan sosiaalisen median kanavat ole niin houkuttelevia kuin voisivat olla.

Jokaisen menetelmät pohjalta kerätystä materiaalista nousi esille se, että Kirjava on merkittävä osa siellä käyvien nuorten arkea ja kasvua. Siksi pidin kehittämistyön lähtökohtana sitä, että kaikki kehitysideat tulevat nuorten tarpeista. Vaikka kehitysideoiden toteuttamisen päävastuu on Kirjavatiimillä, toivon ja suositan, että Kirjavan nuoret pidetään toteutuksessa mukana. Nuorille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa jatkossakin Kirjavan toimintaan. Tämä lisää nuorten osallisuuden tunnetta. Osallisuuden kokemus on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvilla nuorilla yhtä tärkeä kuin enemmistöillekin, mutta he saattavat joskus jäädä tämän kokemuksen ulkopuolelle.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli Kirjavan toiminnan kehittäminen. Olen työtäni varten kerännyt materiaalia, joka kertoo Kirjavan kävijöiden tyytyväisyydestä tilaan ja sen toimintaan. Olen kehitysideat luvussa eritelty kyselyn, haastatteluiden ja kehittämistyöpajan pohjalta keskeisimpiä kehityskohtia, joita Kirjavalla tällä hetkellä on. Näitä ideoita toivottavasti pohditaan Kirjavatiimin parissa ja lähdetään toteuttamaan Kirjavalle sopivalla tavalla. On tärkeää, että Kirjavatiimi kokoontuu, uudelleen järjestäytyy ja ensi syksynä Leppävaarassa aloittava tiimi pohtii, mihin suuntaan toimintaa ryhdytään yhdessä viemään. Kehitysideoideni pohjalta näkyvyys tulisi olla se osaluokka, jonka Kirjavatiimi suunnittelee ja pohtii jo hyvissä ajoin ennen tilan aukeamista syksyllä, jotta mahdollisimman moni nuori löytää paikalle. Siihen on myös ensimmäisenä syytä tarttua.

Kirjavan toiseksi suurin haaste tällä hetkellä on kävijämäärien elvyttäminen. Kun kävijämäärät saadaan nousuun, on toimintaa helpompi järjestää ja toteuttaa. Kävijä-

määrät ovat myös perusedellytys toiminnan jatkumiselle. Kävijämäärien nousuun vaikuttaa yhtenä osa-alueena se, miten paljon ja millä tavalla Kirjava näkyy ulospäin. On hyvä pohtia, että mihin kaikkialle Kirjavan kannattaa näkyä, sillä uusi sijainti Lep-pävaarassa mahdollistaa uusilta paikkakunnilta liikkumisen Kirjavan tiloihin. Kohtaaminen on toinen osa-alue, johon tulee nyt panostaa ja siksi Kirjavatiimiä koskevat kehityskohdat tulee paikata pian.

Opinnäytetyöni täytti tavoitteensa. Halusin sen tuottavan Kirjavalle todellisia kehitysehdotuksia, jotka syntyvät todellisesta tarpeesta ja kävijöiden ajatuksista ja toiveista. Koska Kirjavaan ei ole aiemmin tehty kehittämistyötä oli haastavaa miettiä, mihin on tärkeintä keskittyä juuri nyt. Olen kehitysehdotuksissani pyrkinyt tarttumaan kehittämistyössä eniten nousseisiin aiheisiin. Kehitysideat on esitetty käytännön läheisesti, jotta ne olisi helppo jalkauttaa toimintaan. Oman työni pohjalta on mahdollista tehdä uusia kehittämistöitä Kirjavaan. Tukinuoritoiminnan uudelleen organisointiin olisi esimerkiksi helppo tarttua.

Tätä opinnäytetyötä voivat hyödyntää kunnat ja heidän nuorisotyöntekijänsä. Kirjavan prosessikuvaus on malli oman toiminnan aloittamiselle ja toteuttamiselle. Kehittämistyön tuloksista nuorisotyöntekijät saavat kuvaa, millaisiin eri tarpeisiin tulee vastata sateenkaarevassa nuorisotyössä. Sateenkaareville nuorille turvallisen tilan luominen vaatii erilaisia huomioita, kuin mitä tavalliseen tilaan vaaditaan (Muu, mikä? -hanke, 2010). Työ saattaa myös avata nuorten kanssa toimiville ammattilaisille kuvaa siitä, mitä seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus pitää sisällään ja millaista on elää sateenkaarevana nuorena nykypäivän Suomessa. Koen Kirjavan olevan myös rohkeus ja toteennäyttö siitä, että sateenkaarevaa toimintaa tarvitaan ja sille löytyy asiakkaita.

Kirjavan kaltaiselle tilalle ja toiminnalle on tarvetta ja tilausta. Kaikille nuorille oma lähinuorisotalo ei ole tarpeeksi turvallinen, jotta hän voisi mennä sinne omana itsenään. Tilan turvallisuuteen voivat vaikuttaa monet eri tekijät esimerkiksi nuorisohjaajat, alue tai muut nuoret. Nuori kuitenkin tarvitsee vertaissuhteita ja vapaa-ajan viettopaikkoja, joissa hän voi vapaasti olla oma itsensä. Kirjava on tilana ainutlaatuinen ja toimii suunnannäyttäjänä sateenkaarevalle nuorisotyölle kunnissa. Muutto ja kävijämäärien tämän hetkinen tilanne ovat Kirjavalle kynnyks, jonka toivon sen pysty-

vän ylittämään osin tämän opinnäytetyön avulla ja jatkamaan toimintaansa vielä pitkään.

LÄHTEET

- Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna. Seksuaalisuus – ihmiskäsitys ja arvot. Teoksessa Bildjuschkin, Katrina & Ruuhilahti, Susanna (toim.) Selkee! Turun kaupunki. Sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 6/2010.
- Helsingin nuorisosiainkeskus 2017. Yhdenvertaisuus suunnitelma 2014-2017. Viitattu 29.3.2017
http://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/filedepot/yhdenvertaisuussuunnitelma_2014_1103_final.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsingin yliopisto.
- Huldén, Anders 2008. Nuorisotyö. Teoksessa Jämsä, Juha (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huldén, Anders 2010. Seksuaalikasvatusta kaikissa sateenkaaren väreissä. Teoksessa Bildjuschkin, Katrina & Ruuhilahti, Susanna (toim.) Selkee! Turun kaupunki. Sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 6/2010.
- Huuska, Maarit 2008a. Intersukupuolisten ja transihmisten kohtaaminen. Teoksessa Jämsä, Juha (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huuska, Maarit 2008b. Intersukupuolisuus ja transihmisyys. Teoksessa Jämsä, Juha (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jämsä, Juha 2008a. Mitä moninaisuuden kohtaaminen vaatii ja antaa? Teoksessa Jämsä, Juha (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jämsä, Juha 2008b. Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa Jämsä, Juha (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kilpiä, Juha 2010. Sukupuoliroolit ja normatiivisuus - elämä on aina enemmän. Teoksessa Bildjuschkin, Katrina & Ruuhilahti, Susanna (toim.) Selkee! Turun kaupunki. Sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 6/2010.
- Lehtonen, Juha 2017. Miksi seksuaalivähemmistöjä syrjitään? Helsingin Sanomat 12.1.2017
- Lehtonen, Jukka 1995. Seksuaalivähemmistöt koulussa. Helsinki: Seksuaalinen tasavertaisuus ry. Seta-julkaisujen osa 6.
- Muu, mikä? – hanke. Muu, mikä? Sukupuolivähemmistönuorten visio 2020. Viitattu 17.4.2017 <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/655/1060/>
- Pörhölä, Maili 2008. Koulukiusaaminen nuorten hyvinvointia uhkaavana tekijänä. Miten käy kiusaajan ja kiusatun vertaissuhteille? Teoksessa Autio, Minna & Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.) 2008. Polarisoituvuus? Nuorten elinolot – vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 84. Nuorisosiain neuvottelukunta julkaisuja 38. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja

kehittämiskeskus.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/polarisoituvanuoruus.pdf>

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2009. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Seta ry & Transtukupiste 2015. Sukupuolen moninaisuus. 3. painos. Helsinki: Trinket oy.

Seta 2016. Viitattu 29.3.2017 <http://seta.fi/sateenkaarisanasto/>

Seta 2017. Viitattu 29.3.2017 <http://seta.fi/avioliittolaki/>

Ungpride 2017. Viitattu 17.4.2017 <http://ungpride.munstadi.fi/>

Varmavuori, Marjaana 2015. Länsiväylä. Viitattu 3.5.2017

<http://www.lansivayla.fi/artikkeli/316328-sateenkaarinuoret-vaeltavat-espooseen-tanne-voi-tulla-omana-itsenaan>

Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, Hanna 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

LIITTEET

Liite 1

HAASTATTELURUNKO

Milloin kävit Kirjavassa ensimmäistä kertaa?

- Miten löysit paikalle? Mistä sait tiedon Kirjavasta?
- Miltä tuntui, mitä ajatuksia heräsi kun kävit siellä ensimmäisen kerran?
- Mitä mieltä olit ohjaajista?
- Millainen vastaanotto oli?
- Millaisia muut nuoret?

Kirjava yleisesti:

- Mitä mieltä olet tiloista?
- Mitä mieltä olet vallitsevasta ilmapiiristä?
- Tarjoaako Kirjava mielestäsi tarpeeksi erilaista tekemistä nuorille?
- Mitä toimintoja/tekemistä toivoisit Kirjavaan?

Oletko käynyt uudelleen?

- Mikä sai sinut palaamaan/olemaan palaamatta?
- Paras ja heikoin juttu Kirjavasta?

Tukinuoret:

- Tiedätkö mitä tukinuoret on?
- Tunnistatko heidät?
- Saitko yhteyden heihin tarvittaessa?
- Uskalsitko lähestyä tukinuorta? Olivatko he helposti lähestyttäviä?

Ohjaajat:

- Millaisia he ovat? Mitä mieltä olet heistä?
- Koitko että sinut huomioitiin tarpeeksi?

Muut nuoret:

- Oliko mukaan helppo päästä?
- Olivatko vastaanottavaisia uusille kävijöille?

Näkyvyys:

- Onko Kirjava mielestäsi helposti löydettävissä? (some, katukuva, netti)
- Oletko käynyt Kirjavan somekanavilla? Mielipiteitä?

Liite 2
KYSELYLOMAKE

Kävijäkysely Kirjavan nuorille

Kysely kerätään nuorisotila Kirjavaa koskevaa opinnäytetyötä varten. Kyselystä saatuja tietoja voidaan käyttää Espoon kaupungin muihin tutkimuksiin. Yksittäisiä vastauksia käsittelee vain opinnäytetyötä tekevä opiskelija ja se tehdään täysin nimettömänä. Kyselyyn vastaamiseen menee n. 10 minuuttia.

*Pakollinen

Yleiset tiedot

Syntymävuosi? *

Kotipaikkakunta? *

Kuinka usein vieraillet Kirjavassa? Valitse parhaiten itseäsi kuvaava vaihtoehto. *

Vähintään kerran viikossa

Vähintään kerran kuussa

Vähintään kerran kahdessa kuukaudessa

Vähintään kerran puolessa vuodessa

Vähintään kerran vuodessa

Olen käynyt Kirjavassa vain muutaman kerran satunnaisesti.

Mistä sait tietää Kirjavasta?

Facebook

Instagram

Espoon kaupungin kotisivut

Heseta

Kaverilta

Koulusta

Muu:

Seuraavat kysymykset käsittelevät Kirjavan tiloja

Vastaa seuraaviin kysymyksiin asteikolla 1 täysin eri mieltä, 2 jonkin verran eri mieltä, 3 en samaa enkä eri mieltä, 4 jonkin verran samaa mieltä ja 5 täysin samaa mieltä

Kirjavan tilat sijaitsevat hyvällä paikalla. *

1

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

Kirjavan tilat ovat riittävän isot. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kirjavassa on tarpeeksi sisäänkäyntejä. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Mielestäni on tärkeää että tilalla on useampi sisäänkäynti. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Tilat ovat mielestäni viihtyisät. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kirjava on mielestäni auki tarpeeksi usein (kaksi kertaa viikossa). *

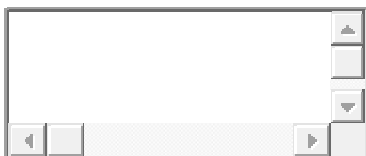
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kirjavan aukioloajat ovat mielestäni hyvät (Tiistaina 17-21 ja lauantaina 16-22). *

- 1
- 2
- 3

4
5

Anna halutessasi sanallista palautetta Kirjavan tiloista.

Seuraavat kysymykset käsittelevät Kirjavan toimintaa.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin asteikolla 1 täysin eri mieltä, 2 jonkin verran eri mieltä, 3 en samaa enkä eri mieltä, 4 jonkin verran samaa mieltä ja 5 täysin samaa mieltä

Kirjavassa on mielestäni tarpeeksi ohjattua toimintaa. *

1
2
3
4
5

Koen pystyväni vaikuttamaan Kirjavan toimintaan. *

1
2
3
4
5

Kirjavassa järjestettävä toiminta on mielestäni mieleistä. *

1
2
3
4
5

Mielestäni Kirjavassa tulee olla ohjattua toimintaa. *

1
2
3
4
5

Mielestäni ohjattu toiminta tulee olla ensisijaisesti nuorten eikä ohjaajien järjestämää. *

1
2

- 3
- 4
- 5

Anna halutessasi sanallista palautetta Kirjavan toiminnasta.

Seuraavat kysymykset käsittelevät Kirjavan henkilökuntaa (ohjaajia) ja tukinuoria.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin asteikolla 1 täysin eri mieltä, 2 jonkin verran eri mieltä, 3 en samaa enkä eri mieltä, 4 jonkin verran samaa mieltä ja 5 täysin samaa mieltä.

Kirjavan ohjaajat ovat luotettavia. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kirjavan ohjaajat ovat mielestäni ammattitaitoisia. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Koen, että minun on helppo lähestyä Kirjavan ohjaajia. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kirjavan ohjaajat ovat mielestäni oikeudenmukaisia. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kerro vapaasti mitä mieltä olet Kirjavan ohjaajista.

Tiedän keitä Kirjavassa toimivat tukinuoret ovat. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kirjavassa toimivat tukinuoret on helppo tunnistaa. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Mikä mielestäsi vaikuttaa siihen, että tukinuoret on helppo/ei ole helppo tunnistaa?

Tukinuoret ovat helposti lähestyttäviä. *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Tukinuoret ovat mielestäni luotettavia. *

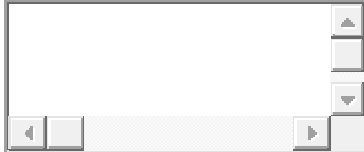
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Haluaisin itse toimia tukinuorena. *

- 1

- 2
- 3
- 4
- 5

Kerro vapaasti mitä mieltä olet Kirjavan tukinuorista.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin jos toimit Kirjassa tällä hetkellä tukinuorena. Jos et toimi tukinuorena siirry seuraavaan osioon, jossa käsitellään Kirjavaa yleisesti

Vastaa seuraaviin kysymyksiin asteikolla 1 täysin eri mieltä, 2 jonkin verran eri mieltä, 3 en samaa enkä eri mieltä, 4 jonkin verran samaa mieltä ja 5 täysin samaa mieltä.

Pidän tukinuorena toimimista hyödyllisenä minulle.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Olen hyötynyt tukinuoren koulutuksesta ja tukinuorena toimimisesta esimerkiksi työnhaussa tai opiskeluissa.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Koen saaneeni riittävästi koulutusta tukinuorena toimimiseen.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Saan tarvittaessa tukea Kirjavan ohjaajilta.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Koen tukinuorena toimimisen tärkeänä.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kerro vapaasti tukinuoritoiminnasta omasta näkökulmasta (plussia, miinuksia, toiveita...).

Seuraavat kysymykset käsittelevät Kirjavaa yleisesti.

Mitkä ovat tärkeimpiä syitä Kirjavassa käymiseen? *

Kaverit

Tilantyohtekijät

Sateenkaareva tema

Sijainti

Ohjelma ja toiminta

Muu:

Mikä on mieluisinta tekemistä Kirjavassa? Kerro vapaasti muutamalla sanalla. *

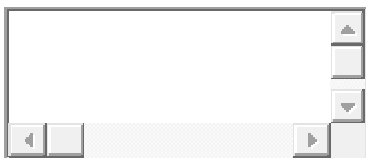
Oletko vierailut Kirjavan Facebook ja/tai Instagram sivuilla? *

Kyllä

En

Kerro vapaasti mitä mieltä olet Kirjavan Facebook ja/tai Instagram sivuista. *

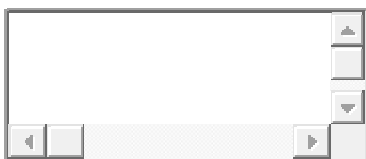

Vierailletko muilla nuorisotiloilla? *

Kyllä

En

Anna halutessasi avointa palautetta Kirjavasta!

Kiitos vastauksestasi!